

แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัฏระเบิดที่ใช้
ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อ
ความมั่นคงของประเทศ

โดย

พลอากาศตรี เกรียงไกร เสมอสวัสดิ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ
กองทัพอากาศ

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๙
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตธุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ
ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พลอากาศตรี เกรียงไกร เสมอสวัสดิ์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๕๙

การวิจัยเรื่อง แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตธุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ
ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ
๑) ศึกษาสภาพการณ์ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตธุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคง
ของประเทศ ๒) ศึกษาแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตธุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ
ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ดำเนินการวิจัยกับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร
สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับ “วัตธุระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัตธุระเบิด” “ความมั่นคงของ
ประเทศ” โดยการเลือกข้อมูลหรือสารสนเทศเหล่านี้มีเกณฑ์การพิจารณาเลือก ๒ เกณฑ์ ได้แก่
ก) เกี่ยวข้องกับราชการทหารเป็นหลัก ข) มีแหล่งยืนยันการเป็นข้อมูลที่ตรวจสอบได้และเปิดเผยได้ใน
ระดับวิชาการเบื้องต้น ซึ่งไม่ผิดจริยธรรมในการวิจัย (ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ)
ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ “วัตธุระเบิดแสวงเครื่อง” ซึ่งให้
ข้อมูลผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีคุณสมบัติหลัก ได้แก่ ๑) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับ
“วัตธุระเบิด” ที่ผ่านการศึกษาหรือการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องมาและมีการรับรองจากหน่วยงานที่
พิสูจน์หรือยืนยันได้อย่างเป็นทางการ ได้แก่ ผู้บังคับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตธุระเบิด
และ หัวหน้าหน่วย EOD เหล่าทัพและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (งานเก็บกู้วัตธุระเบิด) รวมทั้งสิ้น
๑๐ คน ๒) มีการเผชิญเหตุเกี่ยวกับระเบิดจริงอย่างน้อย ๑ เหตุการณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ ๒ เทคนิค ได้แก่ ๑) เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะ
การวิเคราะห์การให้ความหมายที่เกี่ยวข้อง “วัตธุระเบิด” “การก่อความไม่สงบ” “ความมั่นคงของชาติ”
“ความเสี่ยง” รวมถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของความหมายของคำต่างๆเหล่านี้ เพื่อพิจารณาความ
ทับซ้อนของชุดข้อความ (concepts variables) โดยจะนำเสนอในรูปแบบแผนภาพทางความคิด
ประกอบการบรรยาย (mindmap) และ ๒) เทคนิคการวิเคราะห์แผนที่เชิงมนทัศน์ (concept
mapping) ซึ่งจะเริ่มจากการกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดข้อความหรือตัวแปรและ
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย เมื่อได้โครงสร้างแล้วในลำดับถัดไปจะดำเนินการทำตารางไขว้เชิง
แมทริกซ์ (crosstabulation table) วิเคราะห์การทับซ้อนของชุดข้อความหรือตัวแปร จากนั้นนำมา
สู่การออกแบบแนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตธุระเบิด ซึ่งอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบคำบรรยาย
หรือตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตธุระเบิดที่สัมพันธ์
กับความมั่นคงของประเทศ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก ๗ ปัจจัยเรียงตามลำดับได้แก่ ปัจจัยทาง
การเมืองการปกครอง ซึ่งมี ๑๓ ปัจจัยย่อย รองลงมาคือปัจจัยทางสังคมที่มีปัจจัยย่อย ๖ ปัจจัย ปัจจัย
ทางเศรษฐกิจที่มีปัจจัยย่อย ๓ ปัจจัย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและ

ปัจจัยด้านศาสนา ตามลำดับ ดังนั้นแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จึงต้องอาศัยแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ๒ มิติ ได้แก่ มิติก่อนเกิดเหตุ ที่ควรเน้น “แนวทางในเชิงป้องกัน” ที่เน้นการรับรู้ ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และการตัดตอน “ต้นทุนหรือแหล่งทุนสนับสนุน” โดยอาศัยกลไกภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนในการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้สามารถเผชิญเหตุได้ทันทีและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ทุนที่สนับสนุนได้อย่างเต็มที่ เพื่อสามารถวางแผนเพื่อรองรับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และมิติที่ ๒ คือ มิติระหว่างเกิดเหตุ ที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณสมบัติและสมรรถภาพ ประกอบการกั้นเขตกันคนและอาศัยเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เพื่อให้การลดความเสี่ยงสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น หน่วย EOD จึงต้องได้รับการพิจารณาจัดสรรเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณเพื่อพัฒนาเครื่องมือเก็บกู้ หรือเครื่องตรวจสอบ ขณะเดียวกันหน่วยงานฯ นี้สามารถพัฒนา “ชุดความรู้” สำหรับประชาชนที่ถูกต้อง และสามารถสร้างความตระหนักให้กับประชาชนในความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ “วัตุระเบิดชนิดแสวงเครื่อง”

คำนำ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ รวมถึงแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยอาศัยกลไกภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนในการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้สามารถเผชิญเหตุได้ทันทีและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ทุนที่สนับสนุนได้อย่างเต็มที่ เพื่อสามารถวางแผนเพื่อรองรับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลสำเร็จของการวิจัยในครั้งนี้ต้องขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้คำแนะนำแนวทางในการจัดทำเอกสารวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และถ้าหากงานวิจัยมีเนื้อหาล่วงเกินผู้ใด หรือ มีข้อบกพร่อง กระผมขอน้อมรับความผิดพลาดไว้ พร้อมขออภัยมา ณ โอกาสนี้

พลอากาศตรี

(เกรียงไกร เสมอสวัสดิ์)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
คำจำกัดความ	๖
บทที่ ๒ สถานการณ์/เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ”	๙
 และความสัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศไทย	๙
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร/การจัดการความเสี่ยง	๙
ทฤษฎีวัฏระเบิด	๑๑
ทฤษฎีการต่อต้านการก่อการร้าย	๑๕
สถานการณ์/ เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ”	๑๗
วัฏระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ	๒๓
คู่มือการพัฒนาระเบิดแสวงเครื่องของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง	
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า	๒๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๔
สรุป	๓๕
กรอบแนวคิดการวิจัย	๓๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
สภาพการณ์ ระดับความเสี่ยงและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ	
วัตธุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ	๓๗
สรุป	๔๑
บทที่ ๔	
วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการลดความเสี่ยง	
เกี่ยวกับวัตธุระเบิดนี้สัมพันธ์กับความมั่นคง	๔๗
วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้อง	๔๗
กำหนดแนวทางการลดความเสี่ยง	๔๘
สรุป	๔๙
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๑
สรุป	๕๑
ข้อเสนอแนะ	๕๓
บรรณานุกรม	๕๕
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓ - ๑	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง (ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อย และความเป็นไปได้) ที่นำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทย	๔๓
๓ - ๒	สัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตถุระเบิดแสวงเครื่องและการเตือนภัย เกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่หรือบริเวณต่างๆ	๔๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๑ - ๑	กระบวนการชุดข้อมูล หรือ ตัวแปรหลักในการวิจัย	๕
๒ - ๑	องค์ประกอบหลักในการบริหารเสี่ยง	๑๐
๒ - ๒	กรอบแนวคิดการวิจัย	๓๖
๓ - ๑	องค์ประกอบระเบิดแสงเครื่องในประเทศไทย	๔๒
๔ - ๑	“ก่อนเกิดเหตุ” แนวทางสำคัญต้องดำเนินการตามขั้นตอน ๑ ถึง ๖	๕๐
๔ - ๒	“ระหว่างเกิดเหตุ” แนวทางสำคัญต้องดำเนินการตามความเหมาะสม	๕๐
๕ - ๑	ก่อนเกิดเหตุ แนวทางสำคัญต้องดำเนินการตามขั้นตอน ๑ ถึง ๔ สำหรับภาคประชาชน	๕๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

Schurink, W.J. (๑๙๙๐) ได้กล่าวถึง การก่อความไม่สงบไว้ในหนังสือชื่อว่า Victimization: Nature and Trends. หน้า ๔๑๖ ว่า การก่อความไม่สงบ (civil disorder หรือ civil unrest หรือ civil strife) เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการก่อให้เกิดความวุ่นวายของกลุ่มบุคคลตั้งแต่หนึ่งรูปแบบขึ้นไป ที่ผ่านมามีการก่อความไม่สงบ มักกระทำโดยประชาชนเพื่อเป็นเครื่องแสดงว่าประชาชนต้องการประท้วงต่อปัญหาทางการเมืองและสังคมขนาดใหญ่ รวมถึงความไม่พอใจของสาธารณะ โดยระดับของความรุนแรงมีหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการเดินขบวนประท้วงอย่างผิดกฎหมาย การยึดพื้นที่เพื่อประท้วง การกีดขวาง การจลาจล การก่อวินาศกรรม หรือรวมถึงการก่ออาชญากรรมรูปแบบต่างๆ ขณะที่ในประเทศไทยการให้ความหมายของ การก่อความไม่สงบทางการเมือง เช่น ตามนัยแห่งหลักสูตรชั้นนายเรือ นย. ในวิชาการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ (หลักสูตรชั้นนายเรือ, ออนไลน์, ๒๕๖๐) การก่อความไม่สงบ เป็นการเคลื่อนไหวของขบวนการที่มุ่งหวังจะล้มล้างรัฐบาลด้วยการบ่อนทำลายและการต่อสู้ด้วยอาวุธ ซึ่งมีระดับความรุนแรง ที่ยังไม่ถึงขั้นสงครามกลางเมือง โดยการก่อความไม่สงบจะเป็นไปเพื่อแสวงผลจากส่วนราชการพลเรือนโดยการทำลายหรือเปลี่ยนแปลงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ ทำให้หน่วยงานนั้นๆ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการก่อความไม่สงบอาจมีความมุ่งหมายที่ต้องการแยกตัวออกจากการควบคุมของรัฐบาลและจัดตั้งรัฐอิสระขึ้น อาจเป็นชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชนที่มีศาสนาเดียวกัน

สุรชาติ บำรุงสุข (ออนไลน์, ๒๕๖๐) ยังได้กล่าวถึง การก่อความไม่สงบในมิติของการก่อเหตุรุนแรงที่กระทำโดยอาจมีการจัดตั้งองค์กร ที่ประกอบด้วยกองกำลังติดอาวุธ อาวุธ ยุทธวิธี เป้าหมายที่ชัดเจน การก่อเหตุรุนแรงแบ่งออกได้เป็น ๓ รูปแบบ ได้แก่ การก่อการร้าย (terrorism) สงครามก่อความไม่สงบ (insurgency terrorism) และการใช้กำลังตามแบบหรือสงครามตามแบบ (conventional warfare) ซึ่งในประเทศไทยมีทั้งการก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบโดยพิจารณาว่าการก่อความไม่สงบจะเกี่ยวข้องกับปัญหาภายในประเทศไทยเป็นสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณา “การก่อความไม่สงบ” ตามการนิยามของหลักสูตรชั้นนายเรือ นย. ในวิชาการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ เป็นหลัก ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับสถานการณ์โลกและของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่ามีความรุนแรงเพิ่มขึ้นและหลากหลายรูปแบบมากขึ้น

สำหรับเหตุการณ์การก่อความไม่สงบในประเทศไทยส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับ “วัฏระเบิด” เช่น ก) การก่อเหตุวินาศกรรมใต้ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ ที่เป็นการวินาศกรรมด้วยระเบิดและการวางเพลิงมากกว่า ๑๑ แห่ง ข) การก่อวินาศกรรมกรุงเทพมหานคร ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๙ ด้วยระเบิด ๘ ครั้ง ค) การวางระเบิดที่โรงพยาบาลนครและมัธยมในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๕๐ โดยทั้ง ๓ เหตุการณ์นี้มีลักษณะของวัฏระเบิดของหน่วยกองโจรมุสลิมที่ฝึกในอัฟกานิสถาน (IRK)

หรือการก่อความไม่สงบในต่างประเทศ เช่น กรณีมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ปี ๒๕๕๕ ที่ชุมชนคริสเตียนในมินดาเนา ถูกโจมตีจากกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ทำให้มีผู้อพยพไปในที่พักพิงใหม่ประมาณ ๗๕๐,๐๐๐ คน และเสียชีวิต ๔๐๐ คน เป็นต้น ส่วนกรณีศึกษาในต่างประเทศส่วนใหญ่ไม่ใช่เพียง “การก่อความไม่สงบ” แต่หากเป็น “การก่อการร้าย” เช่น การก่อการร้ายในประเทศตุรกี ทั้งกรณี การโจมตีไนต์คลับอิสตันบูล พ.ศ. ๒๕๖๐ การโจมตีท่าอากาศยานอิสตันบูลเมื่อปี ๒๕๕๙ หรือปี ๒๕๕๙ การก่อการร้ายในจากร์ตาในรูปแบบการโจมตี เหตุระเบิดในบาหลี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้น

จากสถานการณ์โลกและสถานการณ์ประเทศไทย เมื่อก้าวถึง การก่อความไม่สงบด้วย วัตถุประสงค์พบว่า มีรูปแบบและความรุนแรงแตกต่างกันไป ในประเทศไทยจะพบมากเป็น “ระเบิดแสวงเครื่อง” จากกรณีใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นระเบิดขนาดเล็กที่สามารถพกพา และเก็บซ่อนได้ง่าย แต่มีอำนาจร้ายแรง พิสัยกว้าง และเมื่อเกิดการระเบิดทุกครั้งย่อมสะท้อนถึง “ความมั่นคงภายในของประเทศ” หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักเป็นหน่วยงานการปกครอง การเมือง การพิจารณาปัญหาและสาเหตุแห่ง “วัตถุประสงค์” จึงพิจารณาในเชิงผลลัพธ์ว่ามีสาเหตุเกี่ยวข้องกับ ด้านการเมือง (การแบ่งแยกดินแดน) ด้านเศรษฐกิจ (ความยากจน ความขัดแย้งทางทรัพยากร) ด้านสังคมวัฒนธรรม (การขาดความรู้ความเข้าใจในความต่างทางวัฒนธรรม) ด้านการศึกษา (ทัศนคติของประชาชนต่อภาครัฐ) ด้านกระบวนการยุติธรรม (การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ความขงใจในการลงโทษผู้กระทำความผิด) เป็นต้น ขณะที่ในทางการทหาร ทุกครั้งของการเกิดเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ หน่วยทำลายล้างวัตถุประสงค์ทหาร ตำรวจ และนิติวิทยาศาสตร์ จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูล “วัตถุประสงค์” เพื่อจัดทำสถิติและบทวิเคราะห์ข้อมูล ไม่ว่าจะเป็ยเหตุวิธีในการก่อเหตุ สถานที่ก่อเหตุ วัตถุประสงค์ที่ใช้ เป็นต้น แต่เพื่อให้เกิดการลดการก่อเหตุความไม่สงบ ด้วยวัตถุประสงค์ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์จึงเป็นเสมือนประเด็นหลักแห่งการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็ย แหล่งผลิต องค์ประกอบวัตถุประสงค์ หรือประเภทวัตถุประสงค์ที่ใช้ การลำเลียง การเก็บรักษา ผู้ใช้วัตถุประสงค์ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้ยังไม่มีผู้ศึกษา แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการที่ทำงานภาคสนาม ก็ยังไม่มีระบบสำหรับตรวจสอบและวิเคราะห์เชื่อมโยง ระบุความเสี่ยง ของวัตถุประสงค์หรือเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ด้วยการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเหตุการณ์ เปรียบเทียบข้อมูลภาพถ่ายวัตถุประสงค์ ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์หาแหล่งผลิตหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเกิดการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขึ้นเช่น โครงการวิจัยระบบตรวจสอบความเชื่อมโยง เหตุการณ์เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลภาพถ่ายวัตถุประสงค์ (www.ssru.ac.th) แต่ในมิติที่เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์การก่อความไม่สงบ ระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ และความมั่นคงของประเทศก็ยังไม่ชัดเจน จึงนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่า ข้อมูลจากการวิจัยจะทำให้ได้แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาสภาพการณ์ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ

๒. ศึกษาแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย

๑.๑ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุระเบิด” ในทางทหารมีการจำแนกประเภทวัตถุระเบิด ๔ แนว ได้แก่ ตามพระราชบัญญัติวัตถุระเบิด ตามกฎกระทรวง ตามการใช้ราชการทหาร และตามหลักวิชาเคมี แต่ในการวิจัยนี้เน้นเฉพาะความหมายตามกฎกระทรวง และตามการใช้ราชการทหาร โดยในส่วนของกฎกระทรวง จะเน้นที่มีติดต่อกับการลำเลียง (ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกระทรวงคมนาคม) และการเก็บรักษา (ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย) ส่วนตามการใช้ราชการทหาร จะเน้นที่ตัววัตถุระเบิดใน ๒ ลักษณะ ได้แก่ ประเภทแรงดันต่ำและประเภทแรงดันสูง

๑.๒ เนื้อหา/แนวคิดเกี่ยวกับ ระเบิดแสวงเครื่อง (Improvised Explosive Devices: IED)

๑.๓ เนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์และเหตุการณ์ระเบิดที่นำมาประกอบกรณีศึกษา ซึ่งในการวิจัยเน้นเฉพาะที่อยู่ในช่วงเวลา ๒๕๕๙-๒๕๖๐ เท่านั้น

๑.๔ เนื้อหาเกี่ยวกับความเสี่ยงจากเหตุการณ์ระเบิดและระดับความเสี่ยง พิจารณาตามนัยการใช้ราชการทหาร กล่าวคือระดับความเสี่ยงจะสัมพันธ์กับการใช้ และผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

๑.๕ เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการลดความเสี่ยง กฎหมาย บทบัญญัติ

๑.๖ เนื้อหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขเหตุการณ์

๑.๗ เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยง

๒. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย (key informants)

๒.๑ สัมภาษณ์ผู้บังคับหน่วยงาน EOD เหล่าทัพ

๒.๒ สัมภาษณ์ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

๓. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยมีระยะเวลาเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๙ สิ้นสุดที่ พ.ศ. ๒๕๖๐

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เน้นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “วัตถุระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด” นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ อันจะนำมาสู่ ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันจะเป็น

ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเก็บกู้วัตถุระเบิด โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ในการวิจัยนี้ หมายถึง เอกสารสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด” “ความมั่นคงของประเทศ” โดยการเลือกข้อมูลหรือสารสนเทศเหล่านี้มีเกณฑ์การพิจารณาเลือก ๒ เกณฑ์ ได้แก่

๑.๑.๑ เกี่ยวข้องกับราชการทหารเป็นหลัก

๑.๑.๒ มีแหล่งยืนยันการเป็นข้อมูลที่ตรวจสอบได้และเปิดเผยได้ในระดับวิชาการเบื้องต้น ซึ่งไม่ผิดจริยธรรมในการวิจัย (ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ)

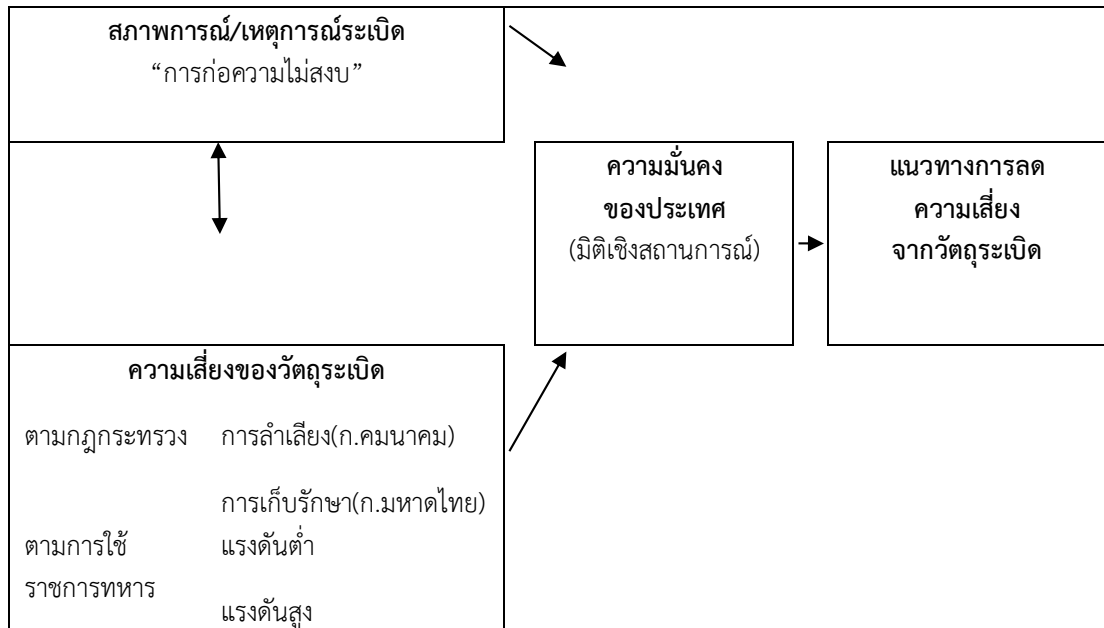
๑.๒ ข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งในการวิจัยนี้หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ข้อมูลผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีคุณสมบัติหลัก ได้แก่

๑.๒.๑ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุระเบิด” ที่ผ่านการศึกษาหรือการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องมาและมีการรับรองจากหน่วยงานที่พิสูจน์หรือยืนยันได้อย่างเป็นทางการ ได้แก่ ผู้บังคับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุระเบิด ได้แก่ หัวหน้าหน่วย EOD เหล่าทัพและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (งานเก็บกู้วัตถุระเบิด) รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน

๑.๒.๒ มีการเผชิญเหตุเกี่ยวกับระเบิดจริงอย่างน้อย ๑ เหตุการณ์

การกำหนดชุดข้อมูลหรือตัวแปรหลักในการวิจัย (concept/ variables) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดชุดข้อมูลหรือตัวแปรหลักในการวิจัย สรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑-๑ กระบวนการชุดข้อมูล หรือตัวแปรหลักในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดเชิงตัวแปรข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า หากในการวิจัยสามารถได้ข้อสรุปจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ระเบิด ซึ่งสัมพันธ์กับความเสี่ยง/ระดับความเสี่ยงที่สามารถวิเคราะห์ได้ตามนัยแห่งกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและตามการใช้ราชการทหาร ย่อมทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถ

วิเคราะห์ผลที่จะเกิดต่อความมั่นคงของประเทศได้ และจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ระเบิด ความเสี่ยงของวัตถุระเบิด และความมั่นคงของประเทศ เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไปแล้วจะนำมาซึ่ง แนวทางในการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ ๒ เทคนิค ได้แก่

๒.๑ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ในลักษณะการวิเคราะห์การให้ความหมายที่เกี่ยวข้อง “วัตถุระเบิด” “การก่อความไม่สงบ” “ความมั่นคงของชาติ” “ความเสี่ยง” รวมถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของความหมายของคำต่างๆ เหล่านี้ เพื่อพิจารณาความทับซ้อนของชุดข้อความ (Concepts2 Variables) โดยจะนำเสนอในรูปแบบแผนภาพทางความคิดประกอบการบรรยาย (Mindmap)

๒.๒ เทคนิคการวิเคราะห์แผนที่เชิงมโนทัศน์ (Concept Mapping) ซึ่งจะเริ่มจากการกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดข้อความหรือตัวแปรและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย เมื่อได้โครงสร้างแล้วในลำดับถัดไปจะดำเนินการทำตารางไขว้เชิงแมทริกซ์ (Crosstabulation Table) วิเคราะห์การทับซ้อนของชุดข้อความหรือตัวแปร จากนั้นนำมาสู่การออกแบบแนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด ซึ่งอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบคำบรรยายหรือตารางประกอบคำบรรยาย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบสถานภาพ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ

๒. ทำให้ทราบแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

คำจำกัดความ

วัตถุระเบิด หมายถึง วัตถุ หรือ สิ่งอุปกรณ์ที่มีส่วนประกอบ หรือ ส่วนบรรจุที่เป็นสาร (Explosive Ordnance) ที่ออกแบบมาเพื่อความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการระเบิดเมื่อมีอาการที่เหมาะสมมากกระทำซึ่งจะให้ผลของการระเบิดเป็นแรงระเบิด ชิ้นส่วนสะเก็ดระเบิดความร้อนสูง และเพลิงลุกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล และทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน โดยในการวิจัยจะเน้น “วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” (Improvise Explosive) เป็นหลักเนื่องจากการพกพาง่าย ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา ระยะพิสัยการทำลายกว้าง ที่สำคัญไม่ได้มีวิธีการผลิตตามขั้นตอนสำเร็จรูปแบบโรงงาน แต่ประกอบจากวัสดุที่หาได้จากในพื้นที่นั้นๆ โดยมีส่วนบรรจุเป็น

สารระเบิดมาตรฐาน หรืออาจเป็นสารระเบิดที่ผสมขึ้นเองประกอบกับสวิตช์หรือเครื่องจุดระเบิดที่ประดิษฐ์ขึ้น และเมื่อมีอาการที่กำหนดที่เหมาะสมมากระทำต่อเครื่องจุดระเบิดจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้น หรือจุดตัวลูกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทำลายทรัพย์สินเสียหาย โดยพิจารณาจากองค์ประกอบระเบิดที่เกี่ยวข้อง ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งพลังงาน สวิตช์/วงจรตัวจุดระเบิด ภาชนะบรรจุ ดินระเบิด และส่วนสังหารเพิ่มเติม ภายใต้รูปแบบการทำงานหลัก ๓ รูปแบบ ได้แก่ ประจําที่ ขว้าง และประกอบในยานพาหนะ

การทำลายวัตถุระเบิด	หมายถึง	ขั้นตอนปฏิบัติในการตรวจค้น ค้นหา พิสูจน์ทราบการประเมินค่าในพื้นที่ การทำให้ปลอดภัย การเก็บกู้ การหีบยกขนย้าย (Disposal) เช่น การลำเลียง รวมถึงการทำให้วัตถุระเบิดที่ต้องการทำลาย หมดสภาพความเป็นวัตถุระเบิด เช่น วัตถุระเบิดที่ได้ยิงออกไปปลดทิ้ง การเลิกบรรจุในช่องยิง การปล่อยออกมาหรือนำไปวางไว้ในความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สิ่งก่อสร้าง อาวุธยุทธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ทำลายวัตถุระเบิดเป็นเจ้าหน้าที่ทางทหารที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับกรรมวิธีในการทำลายวัตถุระเบิด และต้องเป็นหลักสูตรที่ได้ผ่านการรับรองจากทางราชการเมื่อจบหลักสูตรได้รับเลขความชำนาญด้านการทำลายวัตถุระเบิด ระดับความเสี่ยงของวัตถุระเบิด ในการวิจัยนี้เน้นเฉพาะการทำลายทรัพย์สิน สิ่งปลูกสร้างและชีวิตเป็นหลัก โดยเป็นผลจาก “วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” ทั้ง ๖ องค์ประกอบ
ความมั่นคงของชาติ	หมายถึง	การอยู่ดีมีสุขโดยไม่เกิดเหตุการณ์ระเบิดที่ส่งผลต่อการทำลายทรัพย์สิน สิ่งปลูกสร้างและชีวิต
การก่อความไม่สงบ	หมายถึง	การเคลื่อนไหวของขบวนการที่มุ่งหวังจะล้มล้างรัฐบาลด้วยการบ่อนทำลายและการต่อสู้ด้วยอาวุธ ซึ่งมีระดับความรุนแรงที่ยังไม่ถึงขั้นสงครามกลางเมือง การบ่อนทำลายของฝ่ายก่อความไม่สงบจะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องทำงานอย่างหนักเกินขีดความสามารถ ทั้งนี้การก่อความไม่สงบจะใช้ความพยายามเพื่อแสดงผลจากส่วนราชการพลเรือนโดยการทำลายหรือเปลี่ยนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ เสีย ทำให้หน่วยงานไม่สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่ายก่อความไม่สงบจะดำเนินการบ่อนทำลายอย่างต่อเนื่องและเมื่อมีโอกาสก็จะดำเนินการก่อการร้ายและปฏิบัติการจิตวิทยาควบคู่ไปกับการจัดตั้งองค์กร

ลับการดำเนินการทางลับ และการจัดตั้งระบบการส่งกำลังบำรุงลับหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายที่มีลำดับความเร่งด่วนสูงที่จะเข้าป้อนทำลายก็คือ องค์กรตำรวจ หน่วยรักษาความปลอดภัยและองค์กรต่างๆ ของรัฐบาล ดังนั้นการก่อความไม่สงบอาจมีความมุ่งหมายเพียงเพื่อต้องการแยกตัวออกจากการควบคุมของรัฐบาลและจัดตั้งรัฐอิสระขึ้น อาจเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนกันหรือเป็นกลุ่มชนที่มีศาสนาเดียวกัน การก่อความไม่สงบอาจเพียงต้องการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดโดยใช้วิธีที่มีความรุนแรงน้อยก็ได้

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎีวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับการทบทวน ดังนี้

๑. แนวความคิดเรื่อง การลดความเสี่ยง
๒. ทฤษฎีวิัตถุระเบิด
๓. ทฤษฎีการต่อต้านการก่อการร้าย
๔. สภาพการณ์/เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ”
๕. วิัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ
๖. คู่มือการพัฒนาระเบิดแสวงเครื่อง
๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๘. กรอบแนวคิดการวิจัย
๙. สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร/การจัดการความเสี่ยง

ทฤษฎีการบริหารจัดการความเสี่ยง (ERM และ COSO)

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) หมายถึง กระบวนการที่บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งการระบุแนวทางในการจัดการความเสี่ยงดังกล่าว ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมหรือยอมรับได้ เพื่อช่วยให้บรรลุในวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ตามกรอบวิสัยทัศน์ และพันธกิจ

กรอบการบริหารความเสี่ยงองค์กรนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายการบริหารจัดการ และการกำกับดูแลกิจการของแต่ละองค์กร โดยหากองค์กรมีการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์องค์กร ทั้งในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

แผนภาพที่ ๒-๑ องค์ประกอบหลักในการบริหารเสี่ยงตามแนวคิด COSO ERM

ที่มา : Risk Management Process COSO ERM, ๒๐๐๙

การบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐาน COSO ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ ซึ่งครอบคลุมแนวทางการกำหนดนโยบายการบริหารงาน การดำเนินงาน และการบริหารความเสี่ยง ดังนี้

๑. สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment) สภาพแวดล้อมขององค์กร เป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการกำหนดกรอบบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น วัฒนธรรมองค์กร นโยบายของผู้บริหาร แนวทางการปฏิบัติงานบุคลากร กระบวนการทำงาน ระบบสารสนเทศ ระเบียบ เป็นต้น สภาพแวดล้อมภายในองค์กรประกอบเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางของกรอบการบริหารความเสี่ยงขององค์กร

๒. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) องค์กรต้องพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยง ให้มีความสอดคล้องกับกลยุทธ์และความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ เพื่อวางเป้าหมายในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม

๓. การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) เป็นการรวบรวมเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับหน่วยงาน ทั้งในส่วนของปัจจัยที่เกิดจากภายในและภายนอกองค์กร เช่น นโยบายบริหารงาน บุคลากร การปฏิบัติงาน การเงิน ระบบสารสนเทศ ระเบียบ กฎหมาย ระบบบัญชี ภาษีอากร ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ และ สถานการณ์นั้น เพื่อให้ผู้บริหารสามารถพิจารณากำหนดแนวทางและนโยบายในการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างดี

๔. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การประเมินความเสี่ยงเป็นการจำแนก และพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงที่มีอยู่ โดยการประเมินจากโอกาสที่จะเกิด

(Likelihood) และผลกระทบ (Impact) โดยสามารถประเมินความเสี่ยงได้ทั้งจากปัจจัยความเสี่ยงภายนอกและปัจจัยเสี่ยงภายในองค์กร

๕. การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response) เป็นการดำเนินการหลังจากที่องค์กรสามารถบ่งชี้ความเสี่ยงขององค์กร และประเมินความสำคัญของความเสี่ยงแล้ว โดยจะต้องนำความเสี่ยงไปดำเนินการตอบสนองด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อลดความสูญเสียหรือโอกาสที่จะเกิดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้

๖. กิจกรรมควบคุม (Control Activities) การกำหนดกิจกรรมและการปฏิบัติต่างๆ ที่การทำเพื่อลดความเสี่ยง และทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร เช่น การกำหนดกระบวนการ การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงให้กับบุคลากรภายในองค์กร เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าจะสามารถจัดการความเสี่ยงนั้นได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

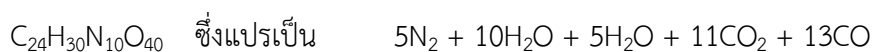
๗. สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) องค์กรจะต้องมีระบบสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปพิจารณาดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้เป็นไปตามกรอบ และขั้นตอนการปฏิบัติที่องค์กรกำหนด

๘. การติดตามประเมินผล (Monitoring) องค์กรจะต้องมีการติดตามผล เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินการว่ามีความเหมาะสมและสามารถจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

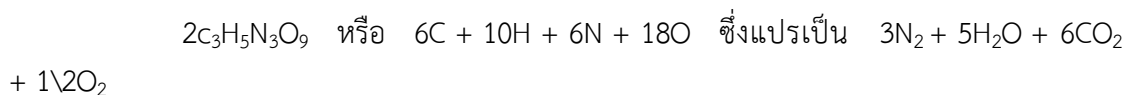
ทฤษฎีวัฏระเบิด

คำว่า วัฏระเบิด (Explosive) หมายถึง สารใดๆ จะเป็นของแข็งก็ตาม ของเหลวก็ตาม ก๊าซก็ตามหรือสารใดๆ ก็ตาม เมื่อได้รับการกระทบกระเทือนเสียดสีหรือได้รับความร้อนที่ส่วนหนึ่งส่วนใดนั้นจนเพียงพอแล้ว มวลของสารนั้นทั้งก่อนก็จะเกิดปฏิกิริยาแปรเป็นสารอื่นที่มีความเสถียรดีกว่าเดิมในเวลาที่ยับพลันทันที สารที่เกิดใหม่นี้ส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดเป็นก๊าซ ซึ่งมีปริมาตรมากกว่าเดิม พร้อมทั้งเกิดความร้อนขึ้นเป็นจำนวนมากและมักจะมีเปลวไฟเกิดขึ้นด้วย ฉะนั้นการระเบิด (Explosion) จึงเป็นผลที่ได้จากการที่วัฏระเบิดนั้นได้ปลดปล่อยพลังงานออกอย่างรวดเร็วจนเกิดกำลังผลักดันขึ้นอย่างรุนแรงมากที่สุดจะเหลือกากที่เป็นของแข็งน้อยมาก การแบ่งวัฏระเบิดออกเป็นพวกต่างๆ นั้นอาจแบ่งออกได้หลายแบบ แบบที่ใช้กันมากก็คือ แบ่งตามอัตราความเร็วของการระเบิด คือ

๑. พวกที่มีความเร็วของการลุกไหม้ตั้งแต่ ๒ - ๓ เซนติเมตรต่อวินาทีจนถึงประมาณ ๔๐๐ เมตรต่อวินาที นั้นเรียกว่า เป็นพวกวัฏระเบิดแรงต่ำ (Low Explosive) พวกนี้มีวัฏระเบิดชนิดควันน้อย (Smokeless Powders) และดินดำ (Black Powders) เป็นต้น ดินดำนั้นประกอบด้วยดินประสิว กำมะถันและถ่าน เมื่อได้รับการเติมออกซิเจนก็จะเกิดปฏิกิริยาเชิงซ้อนมีสาร CO_2 , CO , N_2 , K_2CO_3 , K_2SO_4 , และ K_2S เป็นส่วนใหญ่ ส่วนดินควันน้อยเมื่อเกิดปฏิกิริยาก็จะแปรไปดังสมการต่อไปนี้

๒. พวกที่มีความเร็วของการประทั้งตั้งแต่ ๑,๐๐๐ เมตรต่อวินาที ขึ้นไปจนถึงประมาณ ๘,๕๐๐ เมตรต่อวินาที นั้นเรียกว่า เป็นพวกวัตถุระเบิดแรงสูง (High Explosive) พวกนี้ย่อมจะเกิดการสลายตัวรวดเร็วกว่าพวกแรงมาก เช่น ดินไนโตรกลีเซอริน (Nitroglycerin) จะมีปฏิกิริยาดังสมการ ต่อไปนี้

วัตถุระเบิดแรงสูงบางชนิด เช่น ดินไนโตรเซลลูโลส (Nitrocellulose) เป็นต้น เมื่อมีสภาพทางฟิสิกส์ต่างไป เวลาติดไฟก็อาจเป็นพวกวัตถุระเบิดแรงต่ำก็ได้ อนึ่ง ถึงแม้ว่าความเร็วของการระเบิดทั้งสองพวกนี้แตกต่างกันมากก็ตาม แต่ความรู้สึกมนุษย์เราก็ไม่อาจเห็นการแตกต่างในปฏิกิริยาของวัตถุระเบิดทั้งสองพวกนี้ได้

ประเภท สัญลักษณ์วัตถุระเบิดและวิธีปฏิบัติเมื่อพบวัตถุระเบิด

วัตถุระเบิด หมายถึง วัตถุทางเคมี ที่มีความสามารถในการลุกไหม้และปลดปล่อยแก๊สปริมาณมากออกมาโดยฉับพลัน การจำแนกวัตถุระเบิดตามลักษณะได้ ๔ ชนิด คือ

๑. ชนิดของแข็ง เช่น TNT Dynamite และ Tetrytol
๒. ชนิดของเหลว เช่น “ไนโตรกรีเซอริน และ เคมีจำพวกไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์
๓. ชนิดผง ได้แก่ ไดนาไมต์, PETN. และ แอมโมเนียไนเตรท
๔. ชนิดวัสดุผสม ได้แก่ Composition C-2, C-3 และ C-4 และดินระเบิด Tatting

วัตถุระเบิด สามารถจำแนกตามอำนาจทำลายได้ ๕ ประเภท ดังนี้

๑. ประเภทแตกหัก ได้แก่ TNT Dynamite และ Tetrytol ดินระเบิดชนิดนี้เมื่อระเบิดไม่มีกลิ่น และไม่มีเขม่าควัน อำนาจระเบิดจะมีแรงกดดันสูง สามารถทำลายทุกสิ่งทุกอย่างในรัศมีทำลายให้แตกป่นเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ยกเว้น Dynamite วัสดุที่ถูกทำลายด้วยดินระเบิดชนิดนี้จะแตกหักเป็นชิ้นใหญ่ๆ

๒. ประเภทตัด ได้แก่ Composition C-2, C-3 และ C-4 ลักษณะเป็นผงผสมกับเรซินเหลว จึงมีลักษณะนิ่ม อ่อนตัว สามารถบิดและปั้นได้ เมื่อเกิดระเบิดไม่มีกลิ่นและเขม่าควัน อำนาจระเบิดมีความร้อนสูง สามารถละลายตัดโลหะได้ในพริบตา แต่จะมีอำนาจทำลายเป็นบริเวณไม่กว้างมากนัก จึงนิยมนำไปใช้ในสถานที่คับแคบ เป็นดินระเบิดที่สามารถนำไปใช้งานใต้น้ำได้ดี

๓. ประเภทเจาะ ได้แก่ ดินระเบิดโพรง และ แอมโมเนียไนเตรท ดินระเบิดชนิดนี้เมื่อระเบิดจะมีกลิ่นรุนแรง และมีเขม่าควันสีดำจับบริเวณที่เกิดระเบิด โดยเฉพาะระเบิดแอมโมเนียไนเตรทนั้น วัสดุหลักมาจากปุ๋ยเคมีผสมกับแอมโมเนีย หรือน้ำมันดีเซล ในสถานที่เกิดระเบิด จึงมีกลิ่นฉุนฉียวของแอมโมเนีย หรือ กลิ่นน้ำมันดีเซลอยู่ด้วย อำนาจแรงระเบิดส่วนใหญ่ของดินระเบิดชนิดเจาะสามารถบังคับทิศทางได้ด้วย บรรจุภัณฑ์ที่ห่อหุ้มและแรงระเบิดส่วนใหญ่หากวางไว้โดยไม่กำหนดทิศทางจะเจาะลงพื้นเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงทำให้เกิดหลุมระเบิด ณ บริเวณจุดที่ระเบิดขึ้นเสมอ และสังเกตจากสถานที่ถูกวางระเบิด วัสดุที่ถูกทำลายจะแตกหักเป็นชิ้นใหญ่ๆ ดังนั้นจึงนิยมนำไปใช้ในกิจการโรงไม้หิน เนื่องจากระเบิดโพรง หรือ Shape Charge เป็นดินระเบิดประเภทเจาะที่

ให้ความร้อนสูงมากสารละลายโลหะ หรือคอนกรีตหนาๆ ให้ทะลุเป็นช่องได้ในพริบตา จึงนิยมใช้เป็นดินระเบิดนำในหัวรบของจรวดต่อสู้รถถัง และใช้ในงานขุดบ่อหรืออุโมงค์เป็นส่วนใหญ่

๔. ประเภทน้ำ ได้แก่ PETN หรือฝักแกระเบิด ลักษณะเป็นสายเส้นยาวเหมือนสายไฟกลม ส่วนใหญ่จะเป็นสีแดง เหลือง หรือเขียว ลักษณะคล้ายสายชนวนดินดำ ต่างกันที่วัตถุระเบิดที่บรรจุจะเป็นผงสีขาวผสมเรซินเหลว สามารถนำไปใช้งานได้ น้ำได้ โดยปกติ PETN จะถูกนำไปใช้ต่อพ่วงกับดินระเบิดชนิดอื่น เพื่อให้สามารถวางระเบิดพร้อมกันได้หลายๆ จุด โดยการใช้เครื่องจุดระเบิด และเชื้อปะทุเพียงชุดเดียว นอกจากนี้ยังนิยมใช้ในการตัดต้นไม้ หรือตัดเหล็กโดยการพันรอบแล้วจุดระเบิด

๕. บังกะไลตอร์ปีโต เป็นดินระเบิด Composition C-4 บรรจุในท่ออลูมิเนียม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ นิ้ว ยาวท่อนละ ๑ เมตร มีข้อต่อสามารถนำมาต่อกันเป็นท่อนยาวได้ของบังกะไลตอร์ปีโต สามารถทำลายทุ่นระเบิดที่ฝังไว้ใต้ผิวดินได้ทุกชนิด นิยมใช้เจาะช่องทาง และทำลายทุ่นระเบิดที่ฝังอยู่ใต้ดิน

ลักษณะทั่วไปของวัตถุระเบิด

๑. ดินระเบิด TNT (Trinitrotoluene) เป็นของแข็งและแห้ง สีเหลืองเจือขาวเล็กน้อย เหมือนก้อนกำมะถัน ดินระเบิด TNT จะห่อหุ้มด้วยกระดาษแข็งสีเขียวมะกอกคาดเหลือง หัว-ท้ายปิดด้วยแผ่นเหล็ก ด้านหนึ่งมีรูสำหรับใส่เชื้อปะทุ มีตัวอักษร TNT และ HI-Explosive ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ขนาดบรรจุ ¼ ปอนด์ ๑ ปอนด์และ ๘ ปอนด์ ดินระเบิด Trinitrotoluene จะเป็นแท่งเปลือยไม่ปรากฏอักษรและสัญลักษณ์ใดๆ ขนาดแท่งละ ๑ ปอนด์ ร้อยต่อกันด้วยชนวนฝักแกระเบิดจำนวน ๘ แท่ง สามารถตัดแยกออกไปใช้งานเป็นแท่งเดี่ยว หรือจะใช้บางส่วน หรือทั้งหมดก็ได้

๒. ดินระเบิด Composition C-2, C-3 และ C-4 ลักษณะเป็นผงผสมกับเรซินเหลว ในรุ่น C-2 C-3 มีสีเหลือง เมื่อจับต้องจะเหนียวติดมือ ส่วนรุ่น C-4 เป็นผงสีขาวสะอาด จับต้องได้ไม่ติดมือ

๓. ดินระเบิดโพรง ลักษณะเป็นแท่งใหญ่ ด้านหนึ่งเป็นกรวยปลายบาน มีรูใส่เชื้อปะทุ ห่อหุ้มด้วยไฟเบอร์ทาสีดำ

๔. แอมโมเนียไนเตรท แบบมาตรฐานจะถูกบรรจุในถังสีเขียวมะกอก สูงประมาณ ๑ เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๖ นิ้ว สำหรับแบบแสวงเครื่อง นิยมบรรจุใส่กระป๋องโลหะ อย่างเช่น กระป๋องนม เนื่องจากดินระเบิดชนิดนี้มีลักษณะเหมือนวุ้น จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า Powerjel และไม่นิยมห่อหุ้มด้วยกระดาษเพราะจะทำให้ดินระเบิดคายความชื้น และเสื่อมสภาพได้อย่างรวดเร็ว

๕. ดินระเบิด Dynamite มีส่วนผสมจากไนโตรกรีเซอรินกับเรซินผง จึงมีลักษณะเป็นเกล็ดสีน้ำตาลเข้มคล้ายน้ำตาลทรายแดง ปกติห่อด้วยกระดาษไขสีน้ำตาลเป็นแท่งๆ ละ ๑ ปอนด์

เครื่องจุดระเบิด

เครื่องจุดระเบิด มีอยู่ด้วยกัน ๖ ชนิด คือ

๑. ชนิดกด

๒. ชนิดเล็กกด

๓. ชนิดดึง

๔. ชนิดเล็กดึง

๕. ชนิดถ่วงเวลา
๖. ชนิดแสงเครื่อง

เชื้อปะทุ

เชื้อปะทุมาตรฐานเป็นหลอดอะลูมิเนียมผิวเรียบ ขนาดเท่ากับหลอดยาหอม ๕ เจดีย ความยาวเท่ากับบุหรีกักรอง แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๑. ชนิดธรรมดา ใช้ประกอบสายชนวนดินดำ จุดด้วยไฟ
๒. ชนิดไฟฟ้า ใช้ต่อกับสายไฟยาว จุดด้วยไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ หรือ แมกนีโต

วัตถุระเบิดชนิดแสงเครื่อง

การประกอบวัตถุระเบิดเพื่อใช้งานจากวัสดุที่หาได้ใกล้ตัว วัตถุระเบิดแสงเครื่องจึงไม่มีรูปแบบที่แน่นอน อีกทั้งไม่มีตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ใดๆ แสดงให้เห็นว่าเป็นวัตถุระเบิดอีกด้วย

วัสดุที่ใช้บรรจุและห่อหุ้มวัตถุระเบิดแสงเครื่อง

ส่วนใหญ่ที่นิยมใช้กัน มีดังนี้

๑. ประเภทกระป๋อง ได้แก่ กระป๋องนมผง กระป๋องน้ำอัดลม กระป๋องใบชา ฯลฯ ที่มีขนาดใหญ่พอจะใส่วัตถุระเบิด พร้อมทั้งเครื่องจุดและสะเก็ดระเบิดได้
๒. ประเภทหีบห่อ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าเดินทาง กระเป่าหีบ กล่องพัสดุ ฯลฯ
๓. ประเภทวัสดุก่อสร้าง เช่น ท่อประปา ท่อเอสลอน หลั๊กกิโลเมตร ฯลฯ
๔. ประเภทห่อหุ้ม เช่น ใส่ในถุงพลาสติกแล้วพันด้วยเทปกาวให้แน่น กล่องพลาสติก
๕. ประเภทวัสดุท้องถิ่น เช่น กระบอกไม้ไผ่ กระติบข้าวเหนียว หม้อหุงข้าว ถังใส่น้ำ ฯลฯ

เครื่องจุดระเบิดชนิดแสงเครื่อง

ไม่มีลักษณะตายตัว แบ่งออกได้ดังนี้

๑. ชนิดสะดุด มักทำด้วยลวดและกับดักหนู หรือไม้หนีบผ้า
๒. ชนิดดึง มักทำด้วยเชือกกับไม้หนีบผ้า หรือไม้หนีบทำเอง กับลิมกันไฟ
๓. ชนิดตั้งเวลา ด้วยนาฬิกาควอซ หรือนาฬิกาปลุก
๔. ชนิดไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์บังคับระยะไกล มักทำด้วยโทรศัพท์มือถือ เพจเจอร์ หรือ รีโมทคอนโทรล

การปฏิบัติเมื่อพบวัตถุต้องสงสัยว่าจะเป็นวัตถุระเบิด

ข้อปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไป และเจ้าหน้าที่ที่มีผู้ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัตถุระเบิด กันคนออกจากสถานที่ๆ พบวัตถุต้องสงสัย ให้อยู่ห่างจากจุดที่พบวัตถุต้องสงสัยอย่างน้อยที่สุด 100 เมตร โดยรัศมี ห้ามแตะต้อง เคลื่อนย้าย หรือยกวัตถุต้องสงสัยโดยพลการ เพราะคนร้ายอาจติดตั้งชนวนกันเคลื่อนไว้ที่วัตถุระเบิดด้วย หากรีบยก หรือเคลื่อนย้ายโดยขาดความรู้ความชำนาญ ระเบิดจะทำงานทันที หรือคนร้ายที่แฝงตัวอยู่ในบริเวณใกล้เคียง อาจกดเครื่องจุดระเบิดระยะไกลให้ระเบิดทำงานทันทีที่เห็นคน หรือเจ้าหน้าที่เข้าไปใกล้เพื่อเคลื่อนย้ายวัตถุระเบิดนั้น แจ้งเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานเก็บกู้ระเบิดเพื่อดำเนินการทันที

ทฤษฎีการต่อต้านการก่อการร้าย

การปราบปรามผู้ก่อการร้ายนั้นเป็นเรื่องยาก วิธีที่ดีที่สุดก็คือการค้นหาสาเหตุของการก่อการร้ายและพยายามแก้ที่สาเหตุดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้การแก้ปัญหาผู้ก่อการร้ายจึงมีสองมิติ ถ้าเป็นการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศก็ต้องหาสาเหตุของปัญหาที่นำไปสู่ความพยายามที่จะก่อการร้ายขึ้น เช่น ถ้าเป็นเรื่องความขัดแย้งของเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ก็ต้องพยายามหาทางสร้างความสมานฉันท์ด้วยนโยบายและการแก้กฎหมายให้มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน เป็นต้น แต่ถ้าเป็นการก่อการร้ายที่มีผลมาจากความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง ความขัดแย้งทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะสากล การก่อการร้ายอาจมีได้มุ่งทำร้ายประเทศที่มีการกระทำการ ก่อการร้ายโดยตรง แต่อาจมุ่งเน้นทำลายอาคารที่เป็นบริษัทของชาติที่เป็นศัตรู สถานทูต ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลในทางลบกับประเทศที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งประเทศที่มีอาคารและสถานทูตตั้งอยู่ ผลก็จะออกมาเป็นการก่อการร้ายที่มีผลกระทบในทางลบในระดับสากล

การแก้ปัญหาการก่อการร้ายจึงต้องมุ่งไปที่สาเหตุ และถ้าเป็นกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มประเทศที่เป็นฝักฝ่าย เช่น มหาอำนาจตะวันตกกับกลุ่มประเทศที่นับถืออิสลาม ก็คงต้องมีการเจรจาระดับระหว่างประเทศและนานาชาติ โดยความร่วมมือขององค์กรต่างๆ หากทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง อย่างไรก็ตามปัญหาบางเรื่องก็เป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีประวัติความเป็นมายาวนาน เช่น ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องข้อพิพาททางดินแดนที่เกี่ยวข้องกับประชากรซึ่งมีเผ่าพันธุ์และเชื้อชาติศาสนาที่แตกต่างกัน เป็นเรื่องยากที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและฉับพลันเช่นกรณีปาเลสไตน์ เป็นต้น ดังนั้น ประเทศเหล่านี้ก็จะมุ่งมั่นทำลายล้างซึ่งกันและกัน ทั้งโดยการรบแบบประจันหน้าหรือโดยการ ก่อการร้ายด้วยการวางระเบิดแบบพลีชีพ ดังนั้น จนกว่าความขัดแย้งที่กล่าวมาเบื้องต้นจะมีการแก้ไขได้อย่างสัมฤทธิ์ผล การก่อการร้ายก็จะดำเนินอยู่ต่อไป

การแก้ปัญหาการก่อการร้ายอีกวิธีหนึ่งซึ่งเป็นวิธีการที่กำลังทำอยู่ในขณะนี้ก็คือการสร้างข้อตกลงกับกลุ่มประเทศต่างๆ โดยมีมาตรการร่วมกันที่จะป้องกันและปราบปรามอย่างรุนแรงในลักษณะตาต่อตา ฟันต่อฟัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าการพยายามก่อการร้ายนั้นจะไม่สมประสงค์และผลลัพธ์ที่ตามมาจะก่อให้เกิดความเสียหายพอกๆ กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเช็ดขยาดหรือมีลักษณะเป็นการป้องปรามมิให้เกิดความเหิมเกริมของผู้ที่มีกระบวนกรก่อการร้าย

ลักษณะขององค์กรการก่อการร้าย

๑. กลุ่มมีขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น จึงสามารถปฏิบัติการอย่างลับๆ ได้ง่ายและข่าวสารรั่วไหลได้ยาก

๒. สมาชิกองค์กรมีพื้นฐานความเป็นอยู่ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมในอดีตที่ไม่แตกต่างกัน จึงมีจุดร่วมที่เหนียวแน่นไม่เกิดความแตกแยก

๓. การเลือกสมาชิกใหม่เข้าสู่องค์กรจะผ่านการตรวจสอบโดยละเอียด การทาบทามบุคคลเข้าเป็นสมาชิกจะสอดคล้องกับความสมัครใจของผู้ได้รับการทาบทาม ซึ่งจะถูกติดตามดูพฤติกรรมและแนวอุดมการณ์ก่อนเข้าทาบทามอย่างรอบคอบ

๔. สมาชิกทุกคนจะได้รับการฝึกเรื่องของการรักษาความปลอดภัย และการรักษาความปลอดภัยของข่าวสารการข่าวกรองในระดับสูงสุด เพราะระบบรักษาความปลอดภัยของข่าวสารและการเฝ้าระวัง จะมีความสัมพันธ์กับขนาด และความอยู่รอดขององค์กรอย่างใกล้ชิด

๕. ไม่มีรูปแบบเฉพาะที่เป็นมาตรฐานในการติดต่อสื่อสาร เนื่องด้วยลักษณะของกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเป็นการระวังป้องกันที่ต้ออย่างหนึ่งในการรักษาความปลอดภัยขององค์กร กลุ่มจึงไม่มีการกำหนดรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ตายตัว

ยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้าย

๑. ป้องกัน (Prevention) เช่น การหาต้นเหตุของปัญหาและหาทางขจัด
๒. ปฏิบัติการ (Pursuit) เช่น การขัดขวางกลุ่มก่อการร้ายโดยใช้กฎหมายบังคับ
๓. คุ้มครอง (Protection) เช่น การคุ้มครองเป้าหมายของกลุ่มก่อการร้ายอย่างแข่งขันและเข้มงวด
๔. เตรียมการ (Preparation) เช่น การตระเตรียมการตอบโต้ต่อภัยคุกคามและการฟื้นฟูหลังจากเกิดภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

สถานการณ์/ เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ”

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความเป็นมาในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ข้อมูลจากกระบวนการเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ : นางสาววัชรภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ สำนักวิชาการเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนใต้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร)

ย้อนไปประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑ อาณาจักรลังกาสุกะ ได้ก่อตั้งขึ้นเป็นอาณาจักรแห่งแรกในแหลมมลายูได้รับอิทธิพลทางศาสนาและวัฒนธรรมของฮินดู - พุทธ หรือ ฮินดู - ขวา โดยศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะ ตั้งอยู่ที่ปัตตานี ต่อมาอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเกิดขึ้นมาภายหลังช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๖ มีอิทธิพลอยู่ในแถบภูมิภาคมะละกาได้ขยายอำนาจเข้าครอบครองแต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๗ อาณาจักรลังกาสุกะก็ได้รับอิสระอีกครั้ง และล่มสลายไปในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่อาณาจักรปัตตานีถือกำเนิดขึ้น และตรงกับช่วงที่อาณาจักรสุโขทัยเรืองอำนาจ

ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๑ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๒๙ อาณาจักรปัตตานีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยามซึ่งทำให้เกิดการต่อต้านการปกครองจากเจ้าเมืองที่มีเชื้อสายมลายูเป็นระยะ ๆ และรุนแรงมากที่สุดในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่ได้ประกาศใช้ “กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง

ร.ศ.๑๒๐ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ทำให้เจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูสูญเสียอำนาจที่มีมาแต่เดิมจึงเกิดการต่อต้านเป็นระยะๆ ต่อมาราชอาณาจักรสยามได้แบ่งอาณาจักรปัตตานี

เป็น ๓ จังหวัด ได้แก่ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส (“ความเป็นมาของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้”, ม.ป.ป., น. ๓)

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ประมาณ ๑๖ ปี ได้เกิดการรวมตัวต่อต้านอำนาจรัฐขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๖ - ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๑ ในนาม “กบฏดุซงญอ” ซึ่งเริ่มจากการที่นายหะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ ประธานสภาอิสลามจังหวัดปัตตานี ได้ก่อตั้งขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาชนปัตตานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ เพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองของปัตตานี หลังจากนั้นในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ หะยีสุหลงกับพวกถูกจับกุมทำให้บางส่วนหลบหนีออกนอกประเทศ จึงทำให้สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่น่าไว้วางใจทางรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ส่งกำลังตำรวจไปรักษาความสงบเพิ่มเติมที่จังหวัดนราธิวาส จนเกิด “กบฏดุซงญอ” พื้นที่ ต. ดุซงญอ อ. จะนะ จ. นราธิวาส โดยมีนายหะยี ดิงงาแมเป็นหัวหน้า นำพรรคพวกเข้าปะทะยิงต่อสู้กับฝ่ายตำรวจนาน ๓๖ ชั่วโมง ในการนี้มีนักวิชาการแย้งว่า ชาวบ้านกำลังทำอะไร ทำอะไร ตำรวจเข้าใจว่าชาวบ้านกำลังทำพิธีปลุกเสกเพื่อต่อสู้กับรัฐบาล ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๕ หะยีสุหลง ถูกปล่อยตัวกลับมาก่อนหายตัวไปในวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ และหลังจากนั้น ๕ ปี ได้เกิดขบวนการก่อความไม่สงบอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๐๒ ในชื่อ “ขบวนการแนวร่วมแห่งชาติปลดปล่อยปัตตานี” (BNPP - The Barisan Nasional Pembebasan Patani) และเกิดขบวนการอื่น ๆ ตามมาหลายขบวนการ โดยขบวนการที่สำคัญ คือ ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (BRN -The Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้แตกเป็น ๓ กลุ่มคือ BRN Congress (เน้นบทบาทด้านกองกำลังติดอาวุธ) BRN Ulama (เน้นบทบาทด้านศาสนา) BRN Coordinate (เน้นบทบาทด้านการเมืองและศาสนา) ปัจจุบันเหลือ BRN Coordinate ยึดมั่นแนวคิดแบ่งแยกดินแดน ไม่เจรจากับฝ่ายรัฐ และใช้วิธีการรุนแรงในการปฏิบัติการกับประชาชนทุกศาสนาที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ (“ความเป็นมาของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้”, ม.ป.ป., น. ๔)

หลังจากนั้นเป็นต้นมา พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เกิดเหตุการณ์การก่อการร้ายเป็นระยะๆ มีการเรียกค่าคุ้มครองจากขบวนการต่างๆ และเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชนอยู่เป็นระยะ ๆ ในปี ๒๕๒๔ ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๘/๒๕๒๔ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ให้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ ๔๓ (พตท.๔๓) ขึ้นต่อมาอีก ๑๕ ปี ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๕๖/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ในสมัยที่นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการปรับปรุงการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยให้มีการเพิ่มคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปชต.) ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขาธิการ หลังจากนั้นอีก ๖ ปีถัดมา ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๒๓/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ในสมัยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีให้ยุบ ศอ.บต. และ พตท. ๔๓ ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้นไป

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีเหตุการณ์ความขัดแย้ง และการก่อการร้ายเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้เกิดเหตุปล้นปืนที่ค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทางราชการจึงได้มีการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการส่งกำลังทหารและตำรวจลงไปในพื้นที่มากขึ้นและมีการปฏิบัติการต่างๆ ตามมา โดยสถานการณ์ในพื้นที่ก็เกิดเหตุฆ่ารายวัน ฆ่าพระฆ่าครู เผาวัด เผาโรงเรียน ต่อมาวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ทนายสมชาย นีละไพจิตร ถูกลักพาตัวหายไป วันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ กลุ่มคนและเยาวชน กล่าวตายกว่าร้อยคนบุกเข้าโจมตีสถานีตำรวจ ที่ทำการของรัฐและป้อมยาม ๑๒ จุด โดยมีเหตุการณ์สำคัญที่สุดในวันดังกล่าว คือ การบุกยึดมัสยิดกรือเซะและทหารปิดล้อมทำให้มีผู้เสียชีวิตไป ๓๒ คน จนกระทั่งวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เกิดเหตุชุมนุมประท้วงให้ปล่อยตัวชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ที่หน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ทำให้ผู้ชุมนุมประท้วงเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ ๖ คน ระหว่างขนส่ง ๗๙ คน ถูกควบคุมตัวไป ๑,๓๐๐ คน ถูกดำเนินคดี ๖๐ คน หลังจากนั้นรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้จัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลากหลายรูปแบบทั้งกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สส.จชต.) คณะกรรมการนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กสชต.) คณะกรรมการบูรณาการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กบชต.) รวมทั้งการเปลี่ยนตัวบุคลากรผู้รับผิดชอบระดับบริหารบ่อยครั้ง แต่ก็ไม่สามารถยุติปัญหาการก่อความไม่สงบได้

จนกระทั่งวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ เกิดรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และแต่งตั้งให้พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้นโยบายในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยรัฐบาลใหม่ได้ประกาศใช้แนวทางสามฉันทและสันติวิธีภายใต้หลักนิติธรรม รวมทั้ง มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๗/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ รั้งฟื้นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร (พตท.) ขึ้นมาใหม่ โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และให้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐ (“ความเป็นมาของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้”, ม.ป.ป., น. ๔-๕) ในสมัยรัฐบาลของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓ ทำให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระจากการกำกับของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) โดยขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี ต่อมาในสมัยรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้พยายามปรับโครงสร้างองค์กรที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้มีเอกภาพมากขึ้น และประกาศตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศปก.จชต.) เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อสร้างเอกภาพและประสิทธิภาพในการสั่งการแบบบูรณาการทุกส่วนราชการ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติการคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศปก.กปต.) ในสมัยรัฐบาลนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นี้ได้มีการลงนามใน “ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ” ระหว่างรัฐบาลไทยและกลุ่ม BRN เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยมีรัฐบาลมาเลเซียเป็นผู้ประสานงานและมีการพูดคุยอย่างเป็นทางการจำนวน ๓ ครั้ง แต่กระบวนการเจรจาใน

รัฐบาลนี้ได้หยุดชะงักลงเพราะสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างไรก็ดี นโยบายการแก้ไข ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ไม่ได้ระบุดึงการพูดคุยสันติสุข กับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐอย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่มีการริเริ่มกระบวนการพูดคุยอย่างเปิดเผยและเป็น ทางการในรัฐบาลนี้ ต่อมานโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เขียนเรื่องนี้เอาไว้ ตอนหนึ่งว่า “ส่งเสริมการพูดคุยสันติสุขกับผู้ที่มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ” ซึ่งถือเป็นการเขียนนโยบาย เอาไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก

สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อมูลจากยุทธศาสตร์ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีมายาวนานซึ่งเป็นปัญหาที่มีความ ซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยงกันในหลายมิติ สาเหตุหลักประการหนึ่งคือ การบิดเบือน โดยอาศัยเรื่อง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มาลู่และประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี โดยการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรง เป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีอุดมการณ์ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนได้นาจีไอซีดังกล่าว มาขยายผล ในการใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดบรรยากาศความน่ากลัว และทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับ ประชาชน และประชาชนกับประชาชน เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ได้ปรากฏมีปัญหาใหม่ที่มีแนวโน้ม เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ คือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาภัยแทรกซ้อนอื่นๆ ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ เชื่อมโยงให้ มีการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงโดยมีเป้าหมายให้เกิดความสูญเสียต่อเจ้าหน้าที่รัฐ พื้นที่ทางเศรษฐกิจและความสงบสุขในชุมชนเมือง เพื่อไม่ให้เกิดการกระจายการพัฒนา นอกจากนี้ ปัญหาโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่มีช่องว่างในเรื่ององค์ความรู้ การขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ ก่อให้เกิดช่องว่างทางความคิด ทศนคติ และความเชื่อมากขึ้น จนกลายเป็นความขัดแย้งทางสังคม การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็น ภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยน้อม นำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะ ต้องดำเนินแนวทางสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงไปพร้อมกัน เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคีและความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่

ความสัมพันธ์ระหว่างระเบิดและความมั่นคงของประเทศ

๑. นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๒
ข้อมูลจากยุทธศาสตร์ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔
นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๒ เป็นนโยบายที่เน้น ความต่อเนื่องจากฉบับเดิม โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง สอดคล้องกับกลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (คปต.) เมืองค์ประกอบ ดังนี้

๑.๑ การประเมินสถานการณ์ในภาพรวม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มใน ระยะต่อไป โดยนำเอาข้อมูลจากการประเมินสถานการณ์ของหน่วยงานด้านการข่าว ได้แก่ สำนัก ข่าวกรองแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มาประกอบด้วย

๑.๒ กรอบแนวคิดตามหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ควบคู่กันไปกับงานด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนาในทุกมิติ โดยมีกรอบแนวคิดของนโยบาย ๔ ข้อ ดังนี้

๑.๒.๑ การยึดมั่นในหลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางสันติวิธีด้วยการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งจากการเลือกใช้แนวทางรุนแรงมาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี

๑.๒.๒ การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

๑.๒.๓ การบริหารจัดการบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมว่าเป็นต้นทุนทางปัญญา ที่หลากหลายในการเข้ามาแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่

๑.๒.๔ ยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม ตระหนักและเคารพในกติการะหว่างประเทศ

๑.๓ วิสัยทัศน์ “สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขความรุนแรง วิถีชีวิตของทุกคนได้รับการปกป้อง พัฒนาบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน”

๑.๔ วัตถุประสงค์ ๖ ข้อ และนโยบาย ๒๓ ข้อ

๑.๔.๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยสงบ สันติ มีความไว้วางใจต่อกัน ปราศจากเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย มีนโยบาย ๖ ข้อ เป็นการสร้างเสริมศักยภาพ ชีตความสามารถ และประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พัฒนาประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พัฒนาประสิทธิภาพงานการข่าวภาคประชาชน มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูล และการพิสูจน์ทราบประเด็นปัญหาที่ยังก่อให้เกิดเงื่อนไขทางลบในพื้นที่ เสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนกับภาครัฐ เสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม การขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกแตกแยก หรือความไม่เท่าเทียม

๑.๔.๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนโยบาย ๓ ข้อ เป็นการสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้เสีย ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากขึ้น เปิดพื้นที่ปลอดภัย และส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรี เด็ก และเยาวชน

๑.๔.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อให้สังคมไทยและสังคมในพื้นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนโยบาย ๔ ข้อ เป็นการส่งเสริมคุณค่าและการยอมรับการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีเกียรติศักดิ์ศรี และเท่าเทียมกัน ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทุกฝ่าย ส่งเสริมให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนา และเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนทั้งในพื้นที่และสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

๑.๔.๔ วัตถุประสงค์ที่ ๔ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน สังคม และเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคมอย่างทั่วถึง ให้เป็นพื้นที่นำร่อง นำท่องเที่ยว และนำลงทุน มีนโยบาย ๕ ข้อ เป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในสังคม คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน สร้างโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น ภาษาอาหรับ และภาษาต่างประเทศที่สำคัญ

๑.๔.๕ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๕ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ และเตรียมความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง มีนโยบาย ๓ ข้อ เป็นการส่งเสริมกระบวนการพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้เสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นไปตามหลักสากล ไม่เป็นเงื่อนไขนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน สร้างความต่อเนื่องของการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีเอกภาพ สร้างหลักประกันความปลอดภัยในการเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม รวมทั้งเสริมสร้างความพร้อมและความเข้าใจของทุกภาคส่วนในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๔.๖ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๖ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อสังคมทั้งในและต่างประเทศ ให้เกิดการสนับสนุน และมีบทบาทแก้ปัญหาคือ ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนโยบาย ๒ ข้อ เป็นการพัฒนากลไก รูปแบบการสื่อสาร และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน องค์การระหว่างประเทศ และองค์การพัฒนาเอกชนต่างๆ ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๕ การบริหารจัดการกำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการรองรับนโยบายให้สอดคล้องและสนับสนุนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นเอกภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายในการขยายผลจากนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

๑.๖ ปัจจัยความสำเร็จ

๑.๖.๑ มีการให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมถึงกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีการสนับสนุนการดำเนินการจากรัฐบาล ทั้งในเรื่องกลไกการบริหาร แผนงาน โครงการ และงบประมาณที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

๑.๖.๒ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้เสียโดยตรงกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้การยอมรับและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามนโยบาย

๑.๖.๓ มีการประยุกต์ใช้งานการศึกษาวิจัยเชิงวิชาการประกอบการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามนโยบาย

วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ

ข้อมูลจากคู่มือการป้องกันเกี่ยวกับวัตถุต้องสงสัย สำหรับประชาชน กล่าวถึงวัตถุระเบิด และวัตถุระเบิดแสงเครื่อง ไว้ว่า

๑. วัตถุระเบิด คือ สารประกอบทางเคมี ที่มีสถานะต่างๆ ทั้งของแข็ง ของเหลว และ ก๊าซ ที่เมื่อได้ได้รับปฏิกิริยาจากภายนอก ทั้งความร้อน เปลวไฟ การกระทบ การเสียดสี หรือคลื่น การระเบิด แล้วจะเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมกลายเป็นก๊าซปริมาณมากมายจำนวนมาก กระจาย ออกทุกทิศทาง การขยายตัวของก๊าซที่เกิดจากการระเบิด ก่อให้เกิด แสงสว่าง เปลวไฟ ความร้อนและ แรงดันจำนวนมาก

๑.๑ วัตถุระเบิดสามารถแบ่งตามความเร็วในการจุดตัว (Velocity Of Detonation) ได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑.๑ วัตถุระเบิดแรงต่ำ (Low Explosive) จะแปรสภาพจากเดิมเป็นก๊าซได้ อย่างช้าๆ มีความเร็วในการจุดตัวน้อยกว่า ๑,๐๐๐ เมตร/วินาที เช่น ดินดำ ดินส่งกระสุน พลู ประทัด ดอกไม้ไฟ สารไพโรเทคนิคต่างๆ สามารถทำให้เกิดการระเบิดได้ หากเป็นการเผาไหม้อย่างรุนแรงในที่ ห้อมล้อม หรือ ที่บังคับ เช่น การระเบิดของประทัด การระเบิดของดินส่งกระสุนในรังเพลิง ฯลฯ

๑.๑.๒ วัตถุระเบิดแรงสูง (High Explosive) จะแปรสภาพจากเดิมเป็น ก๊าซได้อย่างรวดเร็วมีความเร็วในการจุดตัวมากกว่า ๑,๐๐๐ เมตร/วินาที การระเบิดของวัตถุระเบิด แรงสูงเรียกว่าการปะทุ จะก่อให้เกิด คลื่นการปะทุ (Shock Wave) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการ ระเบิดพ้อง (การทำให้ระเบิดที่อยู่ในรัศมีระเบิดตามไปด้วย)

๑.๒ วัตถุระเบิดสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์การใช้งานได้ ๓ ประเภท คือ

๑.๒.๑ วัตถุระเบิดทางทหาร เป็นวัตถุระเบิดที่ใช้ในทางทหารมีความเสถียรมาก มีความปลอดภัยในการเก็บรักษา มีความคงทนต่อการกระทบเสียดสี เปลวไฟและความร้อน ต้องใช้ ตัวจุดที่เหมาะสมเท่านั้นจึงจะเกิดการระเบิด ได้แก่ ดินระเบิดมาตรฐานทางทหารชนิดต่างๆ เช่น TNT, Comp.4, Military Dynamite ฯลฯ

๑.๒.๒ วัตถุระเบิดทางพลเรือน เป็นวัตถุระเบิดที่ใช้ในทางพลเรือนตาม เหมือนหิน หรืองานก่อสร้างต่างๆ เช่นการขุดหลุม การขุดอุโมงค์ การทำลายโครงสร้างอาคารต่างๆ มีความเสถียรน้อย ต้องใช้ความระมัดระวังในการเก็บรักษา มีความไวต่อการกระทบเสียดสี เปลวไฟ และความร้อน มากกว่าวัตถุระเบิดทางทหาร ได้แก่ ANFO, Commercial Dynamite ฯลฯ

๑.๒.๓ วัตถุระเบิดทำเอง (Homemade Explosive or Dirty Bomb) เป็นวัตถุระเบิดที่สามารถทำได้ขึ้นเองอย่างง่าย จากสารระเบิด (Blasting Agent) ซึ่งเป็นสารตั้งต้น ที่มีใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวันและมีจำหน่ายทั่วไปตามท้องตลาด เช่น ปุ๋ยเคมี น้ำมัน ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง ต่างๆ ก๊าซหุงต้ม ฯลฯ และหากนำมาผสมรวมกันในอัตราส่วนที่เหมาะสมแล้วจะ กลายเป็นวัตถุระเบิด ปกติแล้วจะประกอบด้วยที่มีค่าออกซิเจนสูงๆ(Oxidizer)และสารที่เป็นเชื้อเพลิง (Fuel) เช่น การนำ Ammonium nitrate มาผสมกับ Gasoline จนได้ ANFO

๒. ระเบิดแสงเครื่อง

วัตถุระเบิดแสงเครื่อง (IED.- Improvised Explosive Device) เป็นรูปแบบหนึ่ง ของกับระเบิด เป็นการนำวัสดุที่มีอยู่ทั่วไปที่จัดหาได้ง่ายๆ นำมาประดิษฐ์เป็นระเบิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำวัตถุระเบิดทางทหารทางพลเรือน สารประกอบทางเคมี และนำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

มาประกอบรวมกันเป็นระเบิดแสงเครื่องมีรูปแบบหลากหลายไม่แน่นอนตายตัว สามารถออกแบบได้ สลับซับซ้อน อันตราย เกือบแก้ไขได้ยาก ซึ่งการออกแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้งาน และความชำนาญของผู้ประกอบระเบิด สามารถพกพาซุกซ่อนได้สะดวก แยกองค์ประกอบเคลื่อนย้ายได้ง่าย ตรวจพบได้ยาก ต้นทุนในการผลิตต่ำ มีอำนาจการทำลายล้างสูงกว่าการก่อวินาศกรรมแบบอื่นๆ ก่อให้เกิดความหวาดกลัว มีผลต่อขวัญและกำลังใจสูงและที่สำคัญที่สุดคือเป็นที่นิยมใช้อย่าง กว้างขวางทั่วโลก

๒.๑ องค์ประกอบของวัตถุระเบิดแสงเครื่อง

ระเบิดแสงเครื่องมีองค์ประกอบหลายอย่าง มีความแตกต่างกันในระเบิด แต่ละลูก มีส่วนประกอบที่สำคัญโดยทั่วไป ดังนี้

๒.๑.๑ แหล่งพลังงาน (Power Supply) หรือแบตเตอรี่ ชนิดและขนาด ต่างๆ เป็นตัวให้พลังงานไฟฟ้าในการจุดตัวจุดระเบิดหรือเชื่อมต่อไฟฟ้า ซึ่งใช้แรงเคลื่อนไฟฟ้าในการ จุดตัวเพียง ๐.๗ โวลต์ ในพื้นที่ จขต. มีใช้ด้วยกันหลายแบบ แต่ที่พบส่วนมาก จะเป็นแบตเตอรี่ ขนาด ๑.๕, ๖, ๙, ๑๒ โวลต์ ทั้งแบบแห้ง และแบบเติมน้ำกลั่น

๒.๑.๒ วัตถุระเบิด (Explosive) เป็นส่วนประกอบหลักที่ก่อให้เกิดแรงดัน จำนวนมหาศาล ความเสียหายที่เกิดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของวัตถุระเบิดและปริมาณของ วัตถุระเบิดที่ใช้ วัตถุระเบิดที่มีความเร็วในการจุดตัวสูงจะให้อำนาจการระเบิดรุนแรงกว่าวัตถุระเบิด ที่มีความเร็วในการจุดตัวต่ำกว่า ส่วนใหญ่วัตถุระเบิดที่ใช้เป็นวัตถุระเบิดหลักจะเป็น ดินระเบิด มาตรฐานทางพลเรือน และดินระเบิดชนิดทำเอง

๒.๑.๒.๑ วัตถุระเบิดมาตรฐานทางพลเรือน ที่พบว่ามีการใช้มาก และใช้งานมาโดยต่อเนื่อง คือ แอมโมเนียมไนเตรท (Ammonium nitrate) ที่มีใช้งานทั่วไปตาม เหมืองหินในพื้นที่ นำมาผสมน้ำมันเชื้อเพลิงในอัตราส่วนที่เหมาะสม กลายเป็นวัตถุระเบิดที่เรียกว่า ANFO (Ammonium nitrate+Fuel) นอกจากนี้ยังสามารถนำไปผสมกับสารประกอบคลอไรด์ (Sodium Chlorate) มาใช้ทดแทนได้ด้วย วัตถุระเบิดมาตรฐานทางพลเรือน อีกประเภทหนึ่ง ที่นำมาใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง คือ Emulsion Explosive หรือที่เรียกกันว่า Power gel นิยมนำมาใช้เป็นส่วนขยายการระเบิด (Booster) ทำให้การระเบิดสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วัตถุระเบิดมาตรฐาน ทางพลเรือนที่นิยมนำมาใช้เป็นส่วนขยายการระเบิดอีกประเภทหนึ่ง คือ ผักกระเบิด (Detonation Cord) ซึ่งเป็นวัตถุระเบิดแรงสูงชนิดเอนกประสงค์มีลักษณะเป็นเส้นกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๐.๕ ซม. มีความยาวม้วน ละ ๕๐๐, ๑๐๐๐ เมตร นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้วัตถุระเบิดแรงต่ำ ประเภทดินดำและสารไพโรเทคนิค (สารให้แสงสว่างและสีต่างๆ) มาใช้เป็นวัตถุระเบิดหลักทดแทน วัตถุระเบิดข้างต้น ซึ่งสามารถให้อำนาจการระเบิดได้เช่นกัน ส่วนใหญ่ได้มาจากดินดำทำเอง ดินดำ/ เทาจากพลู ประทัด ดอกไม้ไฟ

๒.๑.๒.๒ ดินระเบิดผสมเอง (ANFO) ที่นำมาบรรจุในถังน้ำยาเคมี ดับเพลิงเนื่องจากภาชนะบรรจุที่มีขนาดใหญ่ทำให้ต้องใช้ดินระเบิดที่ผสมเองเป็นดินระเบิดหลัก เช่น สารประกอบคลอไรด์ (Sodium Chlorate) เป็นต้น

สำหรับวัตถุระเบิดทางทหาร ในช่วงแรกของการก่อเหตุ (ปี ๒๕๔๗- ๒๕๕๑) ไม่พบว่ามีการใช้ดินระเบิดมาตรฐานทางทหาร แต่หลังจาก ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมาพบว่ามีการ

ใช้ดินระเบิดทางทหารมากขึ้น ส่วนใหญ่นำมาเป็นส่วนขยายการระเบิดเพื่อให้การระเบิดมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๒.๑.๓ ตัวจุดระเบิด หรือเชื้อปะทุ (Detonator) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจุดระเบิด หากขาดเชื้อปะทุก็จะไม่สามารถเกิดระเบิดขึ้นได้ เชื้อปะทุที่ใช้ใน จซต. ส่วนใหญ่เป็นเชื้อปะทุไฟฟ้า ที่มีทั้งแบบมาตรฐานทางพลเรือนและแบบแสงเครื่อง

๒.๑.๓.๑ เชื้อปะทุไฟฟ้ามาตรฐานทางพลเรือน ที่พบในพื้นที่ส่วนมากเป็นเชื้อปะทุไฟฟ้าที่ลักลอบนำมาจากเหมืองหินในพื้นที่ จซต. ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากสีของสายไฟที่ใช้ โดยมีข้อกำหนดให้ผู้ขออนุญาตใช้ต้องระบุสีของสายไฟจุดระเบิดเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ แต่ก็มีบางครั้งที่ตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นเชื้อปะทุจากต่างประเทศ

๒.๑.๓.๒ เชื้อปะทุไฟฟ้าแสงเครื่อง ที่พบในพื้นที่มีด้วยกัน ๒ ลักษณะ คือ การดัดแปลง เชื้อปะทุขนวนเป็นเชื้อปะทุไฟฟ้า และการทำเชื้อปะทุไฟฟ้าแสงเครื่องขึ้นเอง

๒.๑.๓.๓ แปลงเชื้อปะทุขนวนเป็นเชื้อปะทุไฟฟ้า เป็นการนำเชื้อปะทุขนวนซึ่งปกติสามารถจุดระเบิดได้ด้วยเปลวไฟจากฝักแคเวลานำมาแสงเครื่องโดยนำหลอดไฟฟ้าขนาดเล็กที่ใช้สำหรับประดับ มาบีบให้แตกเหลือไว้เพียงขดลวดความร้อน แล้วนำดินดำมาบรรจุไว้แทน เมื่อมีกระแสไฟฟ้าผ่านขดลวดจะเกิดความร้อนขึ้น แล้วเผาไหม้ดินดำเกิดเป็นเปลวเพลิงไปจุดเชื้อปะทุขนวนอีกครั้งหนึ่ง

๒.๑.๓.๔ เชื้อปะทุไฟฟ้าแสงเครื่อง จากมาตรการควบคุมเชื้อปะทุไฟฟ้าทั้งในและนอกพื้นที่ จซต. ทำให้การลักลอบนำเชื้อปะทุไฟฟ้าจากเหมืองหินทำได้ยาก ผู้ก่อเหตุรุนแรงจึงได้ผลิตเชื้อปะทุไฟฟ้าขึ้นเอง โดยนำเอาดินระเบิดที่อยู่ในฝักแคระเบิด ซึ่งเป็นดินระเบิดชนิดเดียวกับในเชื้อปะทุ มาผสมกับดินเทาที่ได้จากประทัดแล้วบรรจุใส่ หลอดดินสอเขียนคิ้ว หลอดปากกาเคมี จุดด้วยหลอดไฟประดับ ซึ่งสามารถใช้ทดแทนกันได้

๒.๑.๔ ระบบควบคุมการจุดระเบิด (Switch) เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้ระเบิดแสงเครื่องเกิดระเบิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของผู้ก่อเหตุ ที่พบส่วนมากเป็นการดัดแปลงจากอุปกรณ์ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ทั่วไปมีรูปแบบขององค์ประกอบเหมือนในต่างประเทศทั้งอุปกรณ์และการประกอบพอสรุปได้ดังนี้

๒.๑.๔.๑ การควบคุมการจุดระเบิดด้วยสายไฟระยะไกล (Command Wire) หรือ การลากสาย เป็นระบบจุดระเบิดที่ใช้งานมาโดยต่อเนื่อง ให้ความเที่ยงตรงที่สุดมีองค์ประกอบน้อยที่สุด ไม่ยุ่งยากในการใช้งาน สามารถต่อพ่วงกันเพื่อให้เกิดการระเบิดหลายจุดพร้อมๆ กัน ส่วนใหญ่จะนำมาใช้กับเป้าหมายเคลื่อนที่ยานพาหนะที่มีความเร็ว

๒.๑.๔.๒ วงจรจุดระเบิดด้วยโทรศัพท์มือถือ (Cell Phone) เป็นอีกวงจรหนึ่งที่นิยมนำมาใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน สามารถทำงานได้ ๒ ระบบ คือ การตั้งเวลา และ การเรียกเข้า ส่วนมากใช้กับเป้าหมายอยู่กับที่ในเขตเมืองที่มีสัญญาณโทรศัพท์ เคยพบว่ามีกรณีต่างประเทศในพื้นที่ตามแนวชายติดประเทศเพื่อนบ้าน

๒.๑.๔.๓ วงจรจุดระเบิดด้วยนาฬิกาข้อมือแบบดิจิตอล เป็นอีกวงจรหนึ่งที่นิยมใช้งานมาโดยต่อเนื่อง มีความแม่นยำสูง มีขนาดเล็ก ดัดแปลงง่าย สามารถประกอบใน

ระเบิดแสวงเครื่องขนาดเล็ก ชุกช่อนง่าย ไม่มีอุปกรณ์ป้องกัน นาฬิกา รุ่นที่นิยมนำมาใช้คือ CASIO รุ่น F200 และ F201

๒.๑.๔.๔ วงจรจุดระเบิดตั้งเวลาแบบอิเล็กทรอนิกส์ (IC Timer)

เป็นวงจรที่ใช้ตั้งการเวลาด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (IC 4060) มีขนาดเล็ก สามารถตั้งเวลาได้ตั้งแต่ ๒ - ๒,๗๐๐ วินาที เนื่องจากตัดแปลงชุกช่อนวงจรได้ง่าย เพื่ออำพรางการตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ ปัจจุบันนำมาใช้เป็นวงจรหลักในลูกระเบิดขวางแบบแสวงเครื่อง

๒.๑.๔.๕ วงจรจุดระเบิดด้วยคลื่นวิทยุความถี่ต่ำ โดยการใช้รีโมท

คอนโทรลเลอร์ (Car Alarm) เป็นอุปกรณ์ควบคุมการจุดระเบิด เป็นวงจรที่นำมาทดแทนวงจรจุดระเบิดด้วยโทรศัพท์ สามารถจุดระเบิดได้โดยตรง (Real Time) มีความแม่นยำ ระยะทำงานประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ เมตร มีการนำมาใช้ในห้วงปี ๒๕๕๐ ปัจจุบันพบว่ามีการใช้ลดลง หรือเกือบจะไม่พบเลยในพื้นที่ เนื่องจากมีการควบคุมการขายในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่มีอุปกรณ์ในการป้องกันทั่วถึง

๒.๑.๔.๖ วงจรจุดระเบิดด้วยสัญญาณ DTMF ผ่านวิทยุสื่อสาร

เป็นวงจรจุดระเบิดที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ใช้หลักการทำงานโดยการส่งสัญญาณ DTMF ผ่านคลื่นวิทยุเพื่อทำการจุดระเบิด ใช้ได้กับวิทยุสื่อสารทุกย่าน (CB, VHF, UHF,) สามารถจุดระเบิดได้โดยตรง และทำให้วงจรพร้อมทำงานสามารถควบคุมการจุดระเบิดพร้อมกันหลายๆ ที่หมาย หรือเลือกให้ระเบิดที่หมายแต่ละแห่งได้ด้วย การตั้งรหัส

๒.๑.๔.๗ วงจรจุดระเบิดแบบผสม ทางกลไกและระบบไฟฟ้า หรือ

วงจรถับระเบิด (กับดัก-Booby Trap) เป็นวงจรจุดระเบิดโดยการให้เป้าหมายกระทำโดยตรงอย่างใดอย่างหนึ่งต่อวัตถุระเบิด เช่น การเปิด ปิด ยกขึ้น กดลง ดึง ปลดปล่อย ชยับ หรือ เคลื่อนย้าย นิยมนำมาใช้ร่วมกับการก่อเหตุแบบอื่นๆ โดยการสร้างสถานการณ์ลวง เช่น การยิง การเผา หรือระเบิดเพื่อลวงเจ้าหน้าที่เข้าที่เกิดเหตุแล้วไปกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อวัตถุระเบิด มีหลายรูปแบบ

๒.๑.๕ ภาชนะที่ใช้บรรจุ (Container) ในพื้นที่ จชต. มีรูปแบบของภาชนะ

บรรจุที่มีความหลากหลาย ตามวัตถุประสงค์การใช้งาน การซ่อนพรางและตามความต้องการของผู้ประดิษฐ์ เมื่อเกิดการระเบิดขึ้น ชิ้นส่วนของภาชนะบรรจุจะแตกออกกลายเป็น **สะเก็ดระเบิด** (Fragment) สาดกระจายออกไปทุกทิศทาง ก่อให้เกิดความเสียหาย สร้างความการบาดเจ็บ และสูญเสีย ตามตัวอย่างที่นำเสนอ นอกจากนี้ ผู้ประกอบระเบิดมักจะนำเอาเศษวัสดุต่างๆ บรรจุรวมกับวัตถุระเบิดระเบิดแสวงเครื่องเพื่อเพิ่มเติมสะเก็ดระเบิดที่เกิดจากภาชนะบรรจุ เรียกว่า **เศษโลหะเพิ่มเติม** (Shrapnel) ซึ่งสามารถทำจากสิ่งต่างๆ ได้มากมาย เช่น ตะปู เหล็กเส้น โซลิด ลูกปราย ฯลฯ

คู่มือการพัฒนาระเบิดแสวงเครื่องของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า

คู่มือการพัฒนาระเบิดแสวงเครื่องของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า

๑. วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง (IED : Improvised Explosive Device) จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของกับระเบิด (Booby trap) เป็นการนำเอาวัสดุที่มีอยู่หรือสามารถจัดหาได้มาประดิษฐ์ขึ้นเป็น

วัตถุระเบิด เพื่อมุ่งหวังทำอันตรายต่อชีวิต ทำลายทรัพย์สิน ก่อเหตุวินาศกรรม หรือสร้างสถานการณ์ให้เกิดความไม่สงบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงมักนำวัตถุระเบิดแสวงเครื่องมาใช้กันอย่างกว้างขวาง

สำหรับวัตถุระเบิดแสวงเครื่อง (IED) ที่นำมาใช้ก่อเหตุลอบวางระเบิดในพื้นที่ จชต. มีรูปแบบที่หลากหลาย จึงพบว่าไม่มีรูปร่างและลักษณะที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายในการใช้งาน และวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหามาได้ แต่ไม่ว่าจะถูกประกอบขึ้นมาในรูปแบบใดก็ตาม วัตถุระเบิดแสวงเครื่องจะต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๖ ส่วนคือ

๑.๑ แหล่งจ่ายพลังงาน (Power Source)

เนื่องจากรูปแบบ IED ที่ใช้ก่อเหตุลอบวางระเบิดในพื้นที่ จชต. ส่วนมากมักเป็นแบบไฟฟ้า ดังนั้นจึงต้องมีแหล่งจ่ายพลังงานหรือแหล่งจ่ายไฟฟ้า นิยมใช้พลังงานจากแบตเตอรี่ โดยมักใช้แบตเตอรี่ที่มีอยู่ในพื้นที่มีขนาดตั้งแต่ ๑.๕ ถึง ๑๒ โวลท์ แต่ที่พบมากมักเป็นแบตเตอรี่ขนาด ๙ โวลท์ ยี่ห้อต่างๆ เช่น Panasonic, GP Super Cell และ Eveready เป็นต้น ส่วนแบตเตอรี่ขนาด ๑๒ โวลท์ พบว่ามักนำมาจากแบตเตอรี่รถจักรยานยนต์ หรือ แบตเตอรี่แบบ Rechargeable ที่ชาวบ้านใช้กันอยู่ทั่วไปในพื้นที่

๑.๒ สวิตช์และวงจร (Switch and Circuit)

สวิตช์หรือวงจรจุดระเบิด เป็นตัวกำหนดรูปแบบการทำงานของ IED ซึ่งสามารถแบ่งตามลักษณะการทำงานเป็น ๔ แบบ ดังนี้

๑.๒.๑ ทำงานแบบตั้งเวลา (Time) เป็นสวิตช์จุดระเบิดที่ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนและแม่นยำ จึงมักใช้เพื่อการก่อวินาศกรรม หรือใช้ในกรณีที่สามารถล่วงรู้การมาของเป้าหมายได้ล่วงหน้าซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑.๒.๑.๑ แบบใช้อุปกรณ์ทางกล (Mechanical) มีการนำมาใช้ไม่บ่อยนัก เนื่องจากอุปกรณ์ประเภทนี้เวลาทำงานมักมีเสียงดัง ที่เคยตรวจพบเช่น สวิตช์ลานเวลา เครื่องซักผ้า นาฬิกาตั้งโต๊ะแบบเข็มชี้ เป็นต้น

๑.๒.๑.๒ แบบใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) อุปกรณ์ประเภทนี้ได้แก่ นาฬิกาดิจิตอลแบบต่างๆ แต่ ที่พบใช้มากคือนาฬิกาข้อมือดิจิตอล เนื่องจากมีขนาดเล็ก มีความเที่ยงตรงสูง หาซื้อได้ทั่วไปและ ราคาไม่สูงนัก

๑.๒.๑.๓ แบบบังคับจุด (Command) เป็นสวิตช์จุดระเบิดที่ต้องมีผู้บังคับจุดระเบิดโดยมีการเชื่อมต่อกันระหว่างเครื่องจุดระเบิดกับ IED เพื่อสามารถบังคับจุดระเบิดได้ทันทีเมื่อเป้าหมายผ่านเข้ามาในพื้นที่วาง IED จึงสามารถกระทำต่อเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและแม่นยำ แบ่งตามลักษณะการเชื่อมต่อ ได้เป็น ๒ แบบ คือ

๑) การบังคับจุดด้วยสายไฟ เป็นการบังคับจุดระเบิดด้วยสายไฟลากยาวออกมาจาก IED ไปยังจุดซุ่ม เป็นวงจรที่ประกอบง่าย มีความแน่นอนและแม่นยำในการทำลายต่อเป้าหมายสูง

๒) การบังคับจุดแบบไร้สาย เป็นการนำเอาอุปกรณ์คลื่นความถี่วิทยุมาดัดแปลงเป็นสวิตช์จุดระเบิดในวงจร IED ทำให้ผู้บังคับจุดมีความอ่อนตัวต่อการเลือกตำแหน่งซุ่ม จึงช่วยให้มีความปลอดภัยจากอำนาจการระเบิดและการติดตามจับกุมจากฝ่ายเจ้าหน้าที่สำหรับอุปกรณ์ที่สามารถนำมาดัดแปลงเป็นสวิตช์จุดระเบิดและนิยมใช้ในพื้นที่ จชต. ได้แก่

๒.๑) รีโมทคอนโทรล เป็นอุปกรณ์คลื่นวิทยุย่านความถี่ต่ำมีรัศมีการทำงานไม่เกิน ๑๐๐ ม. สามารถใช้บังคับจุดระเบิดได้ทันทีทันใด กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงจึงนิยมนำมาใช้กับเป้าหมายเคลื่อนที่ สำหรับอุปกรณ์รีโมทคอนโทรลที่นิยมนำมาใช้ทำเป็นสวิตช์จุดระเบิดสำหรับ IED เช่น รีโมทรถยนต์ / รถจักรยานยนต์ รีโมทหุ่นยนต์/รถยนต์/เครื่องบินบังคับ รีโมทกริ่งประตู เป็นต้น

๒.๒) โทรศัพท์มือถือ เป็นอุปกรณ์คลื่นความถี่วิทยุย่านความถี่สูงการบังคับจุดระเบิดไม่สามารถกระทำได้ทันทีทันใด จึงนิยมใช้กับเป้าหมายอยู่กับที่ หรือเคลื่อนที่ด้วยการเดินเท้า แต่หากนำมาต่อพ่วงกับวงจรเข้ารหัส DTMF (Dual Tone Multi Frequency) จะสามารถบังคับจุดได้ทันทีทันใดเช่นเดียวกับรีโมทคอนโทรล

๒.๓) วิทยุสื่อสารแบบมือถือ (Personal Mobile Radio) /วิทยุสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Radio) เป็นอุปกรณ์คลื่นความถี่วิทยุย่านความถี่มีรัศมีการทำงาน ๓-๕ กม. สามารถบังคับจุดได้ทันทีทันใดเช่นเดียวกับ รีโมทคอนโทรล

๑.๒.๑.๔) แบบเหยื่อมากระทำ (Victim Operated) หรืออาจเรียกว่า “กับระเบิด” เป็นสวิตช์ที่มุ่งเน้นการสังหารบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทำงานโดยให้เหยื่อมากระทำต่อสวิตช์ มีรูปแบบการทำงานโดยทั่วไปคือ ดิ่ง เลิกดิ่ง ดิ่ง/เลิกดิ่ง (ลวดสะดุด) กด เลิกกด

๑.๓ ตัวจุดระเบิด (Initiator)

ตัวจุดระเบิด (Initiator) เป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญของ IED เป็นตัวเริ่มการจุดตัวในขบวนการจุดระเบิด และเนื่องจาก IED ที่ใช้ก่อเหตุลอบวางระเบิดในพื้นที่ จชต. ทั้งหมดเป็นระบบไฟฟ้า ดังนั้นตัวจุดระเบิดจึงต้องทำงานแบบใช้ไฟฟ้าทั้งหมด สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ แบบใช้เชื้อปะทุ และแบบไม่ใช้เชื้อปะทุ

๑.๓.๑ แบบใช้เชื้อปะทุ แบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑.๓.๑.๑ เชื้อปะทุไฟฟ้ามาตรฐาน

๑.๓.๑.๒ เชื้อปะทุไฟฟ้าดัดแปลง เป็นการนำเอาเชื้อปะทุขบวนการมาดัดแปลงให้สามารถจุดได้ด้วยระบบไฟฟ้า โดยการใช้ใส่หลอดไฟทดสอบวงจรหรือหลอดไฟคริสต์มาสมาจุดตัวจุดระเบิดแรงต่ำ เช่น ดินดำหรือดินเทา เพื่อใช้จุดดินเริ่มในหลอดเชื้อปะทุขบวนการ แต่ตรวจพบว่ายังไม่สามารถใช้ได้มีประสิทธิภาพเท่ากับเชื้อปะทุไฟฟ้ามาตรฐาน

๑.๓.๑.๓ เชื้อปะทุไฟฟ้าแสวงเครื่อง เป็นการพยายามประกอบเชื้อปะทุไฟฟ้าขึ้นใช้เอง โดยการนำหลอดอะลูมิเนียมมาบรรจุตัวจุดระเบิดแรงสูงแล้วประกอบเช่นเดียวกับข้อ ๑.๓.๑.๒ แต่พบว่าประสิทธิภาพยังไม่เท่าเชื้อปะทุไฟฟ้ามาตรฐาน

๑.๓.๒ แบบไม่ใช้เชื้อปะทุ

กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้นำเอาวัตถุระเบิดแรงต่ำ เช่น ดินดำ (Black Powder) และดินถ่ายภาพ/ดินเทา (Flash Powder) มาใช้เป็นดินระเบิดใน IED ดังนั้นจึงสามารถจุดระเบิดได้ด้วยประกายไฟโดยใช้ไส้ความร้อน (Wire Bridge), ไส้หลอดไฟฟ้า (Light Bulb) หรือชนวนหัวไม้ขีด (Squid/Quick Match) เป็นต้น

๑.๔ ภาชนะบรรจุ (Container/Case)

กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเลือกภาชนะบรรจุหลายรูปแบบที่สามารถจัดหาได้ในพื้นที่มาประกอบ หรือดัดแปลงทำเป็น IED ซึ่งมีทั้งแบบสำเร็จรูปดัดแปลงประยุกต์ใช้และประดิษฐ์ขึ้น ทั้งนี้การพิจารณาเลือกใช้จะคำนึงถึงผลทางด้าน การสังหาร อำนาจการทำลายล้าง การกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เคลื่อนย้ายนำพาสะดวก และความสามารถในการจัดหา สำหรับภาชนะบรรจุที่เคยตรวจพบ เช่น

- ๑.๔.๑ ถังน้ำยาเคมีดับเพลิง
- ๑.๔.๒ ถังแก๊สหุงต้ม
- ๑.๔.๓ แผ่นเหล็กขึ้นรูปทรงต่างๆ
- ๑.๔.๔ ท่อแป้นน้ำ / ท่อพีวีซี
- ๑.๔.๕ ท่อประปา
- ๑.๔.๖ ถังน้ำมันเชื้อเพลิงรถจักรยานยนต์
- ๑.๔.๗ หม้อแกง
- ๑.๔.๘ ถัง/กระป๋องสี
- ๑.๔.๙ กล่องพลาสติก
- ๑.๔.๑๐ แกลลอนน้ำมัน
- ๑.๔.๑๑ ขวดแก้ว
- ๑.๔.๑๒ ภาชนะอื่นๆ ที่ใช้เพื่อห่อหุ้มและซ่อนพราง เช่น กล่องนม กระป๋อง

น้ำอัดลม ปูนซีเมนต์หล่อ เป็นต้น

๑.๕ ดินระเบิดหลัก (Main Charge)

ดินระเบิดหลัก เป็นส่วนสำคัญที่สุดของวัตถุระเบิดแสวงเครื่องในการให้อำนาจการสังหาร และการทำลายล้าง ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุลอบวางระเบิด ดินระเบิดที่ผู้ก่อเหตุรุนแรงนำมาใช้ประกอบ IED สามารถแบ่งตามลักษณะการผลิตได้เป็น ๒ กลุ่มคือ

๑. ดินระเบิดมาตรฐานโรงงาน แบ่งเป็น ดินระเบิดทางพาณิชย์ (Commercial Explosive) และดินระเบิดทางทหาร (Military Explosive)
๒. ดินระเบิดผสมเอง (HME: Homemade Explosive) ที่ตรวจพบนำมาใช้มี ๒ กลุ่มหลัก คือ กลุ่มไนเตรท (Nitrate ; NO_3) และกลุ่มคลอเรท (Chlorate ; ClO_3)

๑.๕.๑ ดินระเบิดมาตรฐานโรงงาน

๑.๕.๑.๑ TNT (Trinitrotoluene) เป็นดินระเบิดมาตรฐานที่ใช้มากที่สุดในการทหาร มีลักษณะเป็นผลึกสีเหลืองอ่อนจนถึงสีน้ำตาลอ่อน มีใช้บรรจุในลูกระเบิดขี้นาง ลูกกระสุนปืนใหญ่ และแท่งดินระเบิดทำลาย

๑.๕.๑.๒ ซีไฟร์ (Composition C-4) เป็นดินระเบิดพลาสติกที่มีใช้เฉพาะในการทหารเท่านั้น ลักษณะเป็นสีขาวจนถึงสีน้ำตาลอ่อนสามารถปั้นได้ แต่จะไม่ละลายเมื่อจับต้องให้อำนาจการระเบิดทำลายได้แรงกว่า TNT ประมาณ ๑.๓๔ เท่า พบใช้เป็นดินระเบิดทำลาย

๑.๕.๑.๓ ไดนาไมต์ (Dynamite) เป็นวัตถุระเบิดที่นิยมนำมาใช้ในการก่อเหตุรุนแรงกันมากสำหรับในพื้นที่ จต. พบการนำมาใช้ก่อเหตุมากในช่วงแรกของเหตุการณ์ (ปี ๒๕๔๗-๒๕๔๘) เป็นชนิด Ammonia Dynamite ซึ่งมีใช้ในอุตสาหกรรมเหมืองหิน แต่ปัจจุบันไม่ค่อยพบใช้แล้วเนื่องจากบริษัทเหมืองหินได้ยกเลิกการใช้แล้ว และเปลี่ยนมาใช้ดินระเบิดประเภท Emulsion แทนหมดแล้ว

๑.๕.๑.๔ ดินดำ (Black Powder) เป็นวัตถุระเบิดแรงต่ำที่ทำได้ง่ายในพื้นที่ มีใช้ทั้งทางพาณิชย์และทางการทหาร ลักษณะเป็นสีดำ สามารถจุดตัวได้ด้วยประกายไฟ สำหรับทางพาณิชย์พบมีใช้อยู่ในพลุ/ดอกไม้เพลิง ส่วนทางการทหาร เช่น ดินส่งกระสุน , ฝักแคเวลา (Safety Fuse) และดินทวิเพลิง เป็นต้น

๑.๕.๑.๕ ดินถ่ายภาพ (Flash Powder) มีชื่อที่ชาวบ้านรู้จักเรียกว่า ดินเทาหรือดินประทัด พบในพลุ/ดอกไม้เพลิง มักใช้ทำดอกไม้เพลิงประเภททำให้เกิดเสียง มีความไวในการจุดตัวด้วยประกายไฟ หรือ การเสียดสีสูง

๑.๕.๑.๖ Power Gel/Water Gel , Emulsion , Slurry เป็นวัตถุระเบิดทางพาณิชย์ที่นิยมใช้ในงานอุตสาหกรรมเหมืองหิน มีแอมโมเนียมไนเตรทเป็นส่วนผสมหลัก มีความคงทน และให้อำนาจการระเบิดทำลายสูง

๑.๕.๒ ดินระเบิดผสมเอง (HME : Homemade Explosive)

เป็นการนำสารเคมีที่หาได้ในพื้นที่ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นสารประกอบระเบิด (Blasting Agent) โดยใช้หลักการของวัตถุระเบิดที่จะต้องประกอบไปด้วย ๒ ส่วนผสมหลักคือ

๑.๕.๒.๑ สารให้ออกซิเจน (Oxidizer) เช่น สารกลุ่มไนเตรท (NO_3) และกลุ่มคลอเรท (ClO_3) เป็นต้น

๑.๕.๒.๒ เชื้อเพลิง (Fuel) เช่น ถ่านไม้ น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำตาลทราย ผงอลูมิเนียม เป็นต้น

สำหรับดินระเบิดผสมเองที่กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงนำมาใช้บรรจุใน IED ได้แก่

๑. ดินระเบิดกลุ่มไนเตรท (NO_3) เป็นวัตถุระเบิดหลักที่กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงนิยมนำมาใช้ทำ IED มากที่สุด เรียกกันในชื่อว่า “แอนโฟ” (ANFO) เป็นการผสมกันระหว่างแอมโมเนียไนเตรท (NH_4NO_3) กับน้ำมันเชื้อเพลิง (Fuel Oil)

๒. สำหรับปุ๋ยยูเรีย ($\text{CO}(\text{NH}_2)_2$) เป็นสารคนละประเภทกับแอมโมเนียไนเตรท (NH_2NO_3) เป็นปุ๋ยสูตร 46-0-0 หากจะนำมาผสมทำเป็นดินระเบิดจะต้องผสมกับกรดดินประสิว (Nitric Acid) ด้วย ซึ่งปัจจุบันพบการนำปุ๋ยยูเรียมาผสมเป็นดินระเบิดไม่มากนัก

๓. ดินระเบิดกลุ่มคลอเรท (ClO_3) สารกลุ่มคลอเรทเมื่อนำไปผสมกับสารเชื้อเพลิงจะได้วัตถุระเบิดแรงต่ำ (Low Explosive) สำหรับสารกลุ่มคลอเรท (ClO_3) ที่พบมีการนำมาผสมใช้ทำเป็น IED ในพื้นที่ จชต.มีอยู่ 2 ชนิด คือ โพตัสเซียมคลอเรท (KClO_3) ได้จากปุ๋ยสูตร 0-0-60 (ปุ๋ยเร่งดอก) และโซเดียมคลอเรท (NaClO_3) ได้จากยากำจัดวัชพืชที่มีความเข้มข้นของสารสูงถึง โดยนำมาผสมกับน้ำตาลทราย

๑.๖ ส่วนเพิ่มเติมอื่นๆ (Enhancement)

นอกจากส่วนประกอบหลัก ๕ ส่วน ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วการประกอบ IED ในพื้นที่ จชต. มักมีส่วนประกอบเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มอำนาจการทำลายล้าง และสังหาร ดังนี้

๑.๖.๑ ส่วนสังหาร

๑.๖.๑.๑ Fragmentation ได้จากภาชนะบรรจุที่มักเป็นแผ่นเหล็กตัดและขึ้นรูปเป็นรูปทรงต่างๆ หรือใช้ท่อเหล็ก โดยการเจาะรอบๆ เปลือกภาชนะบรรจุเป็นบั้งๆ มีลักษณะเป็นตารางสี่เหลี่ยม เมื่อเกิดการระเบิดจะฉีกขาดออกเป็นชิ้นๆ สาดกระจายออกไป

๑.๖.๑.๒ Shrapnel เป็นส่วนที่มักนำมาบรรจุรวมกับดินระเบิดหลัก ซึ่งวัสดุที่ใช้สามารถหาได้ทั่วไปในพื้นที่ เช่น เหล็กเส้นขนาด ๒-๔ หนุตัดเป็นท่อนสั้นๆ, หัวตะปูตัดสั้น, โซ่จักรยาน/จักรยานยนต์/เลื่อยยนต์, ลูกเหล็กกลมและลูกแก้ว เป็นต้น โดยนำมาผสมคลุกเคล้าให้กระจายอยู่ในดินระเบิดหลัก หรือในบางครั้งอาจใช้น้ำมาจัดวางเรียงอยู่ด้านหน้าของดินระเบิดหลัก เพื่อบังคับทิศทางสาดกระจายของ Shrapnel

๑.๖.๒ สารให้เพลิง

นอกจากจะให้อำนาจการทำลายล้าง และการสังหารด้วยแรงระเบิด และสะเก็ดระเบิดแล้วในบางครั้งยังพบการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงมารวมเพื่อเพิ่มอำนาจการสังหารจากเปลวเพลิงด้วย โดนนำเอาน้ำมันเชื้อเพลิงบรรจุใส่ขวดแล้วผูกมัดรวมไว้กับ IED ทางด้านหน้า

๑.๖.๓ ตัวเพิ่มอำนาจการระเบิด

อาศัยหลักการเพิ่มความร้อนในขณะเผาไหม้ เพื่อเพิ่มอำนาจการระเบิดเช่นเดียวกับวัตถุระเบิดมาตรฐานโดยนำเชื้อเพลิงประเภทโลหะที่ให้ความร้อนสูงมาเป็นส่วนผสมของดินระเบิดที่ผสมเอง เช่น ผงอลูมิเนียม ผงแมกนีเซียม เป็นต้น

๑.๖.๔ สารเคมี

นอกจากการใช้สะเก็ดระเบิด เพื่อเพิ่มอำนาจการสังหารตาม ข้อ ๑.๖.๑ แล้วในบางครั้งยังพบการนำเอาเอกสารเคมีบางชนิดมารวมด้วยโดยบรรจุสารเคมีนั้นใส่ขวดพลาสติกแล้วผูกมัดรวมไว้กับ IED ซึ่งสารเคมีที่เคยตรวจพบ เช่น กรดน้ำส้มกัตยง เป็นต้น

๑.๗ ลูกระเบิดขว้าง (Hand Grenade) ที่ใช้ในพื้นที่ จชต.

การก่อเหตุร้ายด้วยการใช้ลูกระเบิดขว้าง เป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งที่ ผู้ก่อเหตุรุนแรงนำมาใช้ ซึ่งมักใช้เพื่อการก่อวินาศกรรม หรือใช้ร่วมกับการโจมตีฐานหรือด่านตรวจด้วยอาวุธปืน โดยมักเลือกเป้าหมายที่เปราะบาง ไม่มีการระวังป้องกันหรือไม่ทันได้ระมัดระวังตัว

เช่น การลอบขว้างใส่ฐานทหารในเวลากลางคืน ขว้างใส่ร้านขายอาหาร ขว้างใส่ยานพาหนะด้วยการ ขับรถผ่าน เป็นต้น

สำหรับลูกระเบิดขว้างที่พบบนมาใช้ก่อเหตุ มีทั้งแบบมาตรฐาน ทหาร และแบบประดิษฐ์เอง (Homemade) ซึ่งทั้งแบบใช้ในความมุ่งหมายเดียวกัน แต่แบบประดิษฐ์เองอาจให้ความแน่นอนในการใช้ที่ต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พลตรี สุรฤทธิ จันทราทิพย์ (๒๕๔๒ : ๕๗-๕๙) ทำการวิจัยเรื่อง สถานการณ์การก่อการร้ายระหว่างประเทศและผลกระทบต่อไทย พบว่า การก่อการร้ายระหว่างประเทศได้ขยายพื้นที่ปฏิบัติการและปรับเปลี่ยนยุทธวิธีเป็นการปฏิบัติการที่ลงทุนน้อยแต่ให้ผลกระทบอย่างกว้างขวางสามารถใช้เป็นข้อต่อรองทางการเมืองได้ ประกอบกับมีการสนับสนุนเกื้อกูลจากประเทศที่นิยมแนวทางการใช้ความรุนแรงให้กับกลุ่มก่อการร้ายในด้านต่างๆ เช่น กำลังพล ยุทโธปกรณ์ การฝึกแหล่งพักพิงและงบประมาณ ทำให้การต่อต้านการก่อการร้ายทำได้ยากขึ้น ในส่วนของประเทศไทยนั้นยังคงเป็นแหล่งหลบซ่อน สถานที่ติดต่อ จุลรวมพลเพื่อเตรียมปฏิบัติการและเป็นจุดฝังตัวของผู้ก่อการร้าย พร้อมกับเป็นแหล่งจัดหายุทธโปกรณ์สำหรับองค์การก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

พลโท ธีระศักดิ์ อุตตะนันท์ (๒๕๔๘ : ๕๘) ทำการวิจัยเรื่อง กลุ่มก่อการร้ายในเอเชียอาคเนย์กับความมั่นคงของชาติ พบว่า การปฏิบัติการก่อการร้ายในประเทศไทยนั้นเกิดจากปัจจัยหลัก ๒ ประการ คือ ปัจจัยดึงดูด อันได้แก่ความหละหลวมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ความไม่แน่นอนของนโยบายการปฏิบัติของรัฐบาลและปัจจัยผลักดัน อันได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา ผลประโยชน์ แนวความคิดทางการเมือง ฯลฯ ที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้นแนวโน้มของความรุนแรงอันเนื่องมาจากการก่อการร้ายสากลในประเทศไทยจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต การเชื่อมโยงเครือข่ายการก่อการร้ายของกลุ่มต่างๆ นั้น ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ หนึ่ง รัฐบาลประเทศต่างๆ จะต้องมีการประสานงานร่วมกัน โดยใช้องค์การ Foreign Terrorists organization ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ เป็นแกนในการประสานการปฏิบัติ สอง เพิ่มการประสานงานทางข้างระหว่างรัฐบาลของแต่ละประเทศในเอเชีย เพื่อมิให้กลุ่มก่อการร้ายมีอิสระในการเคลื่อนไหว และสาม รัฐบาลไทยต้องกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายโดยคำนึงถึงการประสานงานกับพันธมิตร เพื่อทำลายเครือข่ายการก่อการร้ายและการส่งกำลังบำรุงกับกองกำลังติดอาวุธที่ทำการเคลื่อนไหวภายในประเทศเพื่อให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน

บรรพหาญ ไกรสิทธิ์ ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการต่อต้านวัตถุระเบิดแสวงเครื่องของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า วัตถุระเบิดแสวงเครื่องของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ มักมีส่วนประกอบสำคัญ ๖ ส่วน ประกอบด้วย แหล่งพลังงาน สวิตซ์/วงจร ตัวจุดระเบิด ภาชนะบรรจุ ดินระเบิด และส่วนสังหารเพิ่มเติม มีรูปแบบการทำงานหลัก คือ การบังคับจุด ตั้งเวลา และเหยื่อมากกระทำ สามารถแบ่งตามลักษณะการใช้งานได้ ๓ รูปแบบ คือ ประจําที่ ขว้างและประกอบในยานพาหนะ โดยใช้การโจมตีต่อเป้าหมายบนท้องถนนเป็นยุทธวิธีหลักสำหรับปัจจัยเอื้อที่ทำให้สามารถดํารงการก่อเหตุได้อย่างต่อเนื่อง มาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทาง

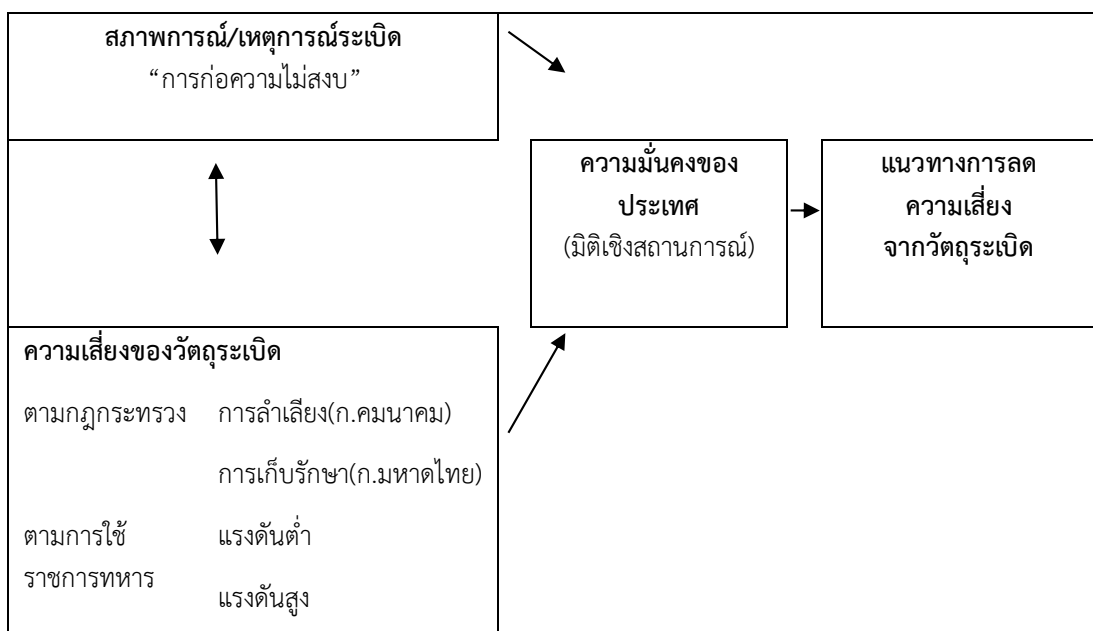
กายภาพและทางสังคมซึ่งส่งผลให้เกิดปัจจัยเอื้อภายในของกลุ่มขบวนการตามมา ได้แก่ กำลังพล เงินทุน อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ผลการศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการต่อต้านวัตถุระเบิด แสวงเครื่อง แบ่งเป็น ๓ กิจกรรมหลัก คือ การขัดขวางและจำกัดเสรี การป้องกันอันตราย และการเตรียมความพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลการต่อต้านวัตถุระเบิดแสวงเครื่องที่ได้จากการวิจัย ครั้งนี้ควรศึกษาหาแนวทางการจัดหน่วยและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับการต่อต้านวัตถุระเบิด แสวงเครื่องในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยสรุป ที่ว่าหากในการวิจัยสามารถได้ข้อสรุปจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ระเบิด ซึ่งสัมพันธ์กับความเสียหาย/ระดับความเสี่ยงที่สามารถวิเคราะห์ได้ตามนัยแห่งกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและตามการใช้ราชการทหาร ย่อมทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ผลที่จะเกิดต่อความมั่นคงของประเทศได้ และจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ระเบิด ความเสี่ยงของวัตถุระเบิด และความมั่นคงของประเทศ เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไปแล้วจะนำมาซึ่งแนวทางในการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๒-๒ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

สภาพการณ์ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ วัดถูระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ

การศึกษาในบทที่ ๓ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ที่เน้นศึกษาสภาพการณ์ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ วัดถูระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ โดยภายใต้การกำหนดรูปแบบการวิจัย (research design) เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “วัดถูระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัดถูระเบิด” นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัดถูระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ อันจะนำมาสู่ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัดถูระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเก็บกู้วัดถูระเบิด ดังนั้นจึงต้องมีการออกแบบ/กำหนดและเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การกำหนดและเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants and selection) ในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักถือว่าเป็นหน่วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญมาก ดังนั้นจึงต้องมีเกณฑ์หรือวิธีการขั้นตอนในการคัดกรองเพื่อเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งในการวิจัยกำหนดไว้ ๒ ลักษณะผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

๑. ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ในการวิจัยนี้ หมายถึง เอกสารสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับ “วัดถูระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัดถูระเบิด” “ความมั่นคงของประเทศ” โดยการเลือกข้อมูลหรือสารสนเทศเหล่านี้มีเกณฑ์การพิจารณาเลือก ๒ เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์เกี่ยวข้องกับราชการทหารเป็นหลัก และเกณฑ์มีแหล่งยืนยันการเป็นข้อมูลที่ตรวจสอบได้และเปิดเผยได้ในระดับวิชาการเบื้องต้น ซึ่งไม่ผิดจริยธรรมในการวิจัย (ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ)

๒. ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งในการวิจัยนี้หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีคุณสมบัติหลัก ได้แก่ ก) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับ “วัดถูระเบิด” ที่ผ่านการศึกษาหรือการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องมาและมีการรับรองจากหน่วยงานที่พิสูจน์หรือยืนยันได้อย่างเป็นทางการ ได้แก่ ผู้บังคับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัดถูระเบิด ได้แก่ หัวหน้าหน่วย EOD เหล่าทัพและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (งานเก็บกู้วัดถูระเบิด) รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน ข) มีการเผชิญเหตุเกี่ยวกับระเบิดจริงอย่างน้อย ๑ เหตุการณ์

การกำหนดชุดข้อมูลหรือตัวแปรหลักในการวิจัย (concept/ variables) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดชุดข้อมูลหรือตัวแปรหลักในการวิจัย สรุปได้ดังนี้

๑. สภาพการณ์/เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ”

๒. ความเสี่ยงของวัดถูระเบิด ที่พิจารณาตามนัยของกฎกระทรวง การใช้และราชการทหาร

๓. ความมั่นคงของประเทศ (มิติเชิงสถานการณ์)

๔. แนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตุระเบิด

การออกแบบเครื่องมือหรือเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับ “วัตุระเบิด” ที่ผ่านการศึกษาหรือการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องมาและมีการรับรองจากหน่วยงานที่พิสูจน์หรือยืนยันได้อย่างเป็นทางการ ได้แก่ ผู้บังคับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตุระเบิด ได้แก่ หัวหน้าหน่วย EOD เหล่าทัพและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (งานเก็บกู้วัตุระเบิด) รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน พร้อมมีประสบการณ์การเผชิญเหตุเกี่ยวกับระเบิดจริงอย่างน้อย ๑ เหตุการณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย

๑. พลโท ชัชชัย	ภัทรนาวิก	ผู้บัญชาการศูนย์ต่อต้านการก่อการร้ายสากล
๒. พันตำรวจเอก กำธร	อยู่เจริญ	รองผู้บังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ กองบัญชาการตำรวจนครบาล
๓. นาวาเอก ชาตรี	ชื่นมฤษฎ์	ผู้อำนวยการกองประดาน้ำและถอดทำลายอมภัณฑ์ กรมสรรพาวุธทหารเรือ
๔. นาวาอากาศเอก จำนง	กาญจนไพบูลย์	หัวหน้ากองทำลายวัตุระเบิด กรมสรรพาวุธทหารอากาศ
๕. พันโท สิทธิศักดิ์	มินวงษ์	รองผู้บังคับหน่วยทำลายล้างวัตุระเบิด กรมสรรพาวุธทหารบก
๖. นาวาอากาศโท นาวัน	วุฒิรณฤทธิ์	รองหัวหน้ากองทำลายวัตุระเบิด กองทำลายวัตุระเบิด กรมสรรพาวุธทหารอากาศ
๗. นาวาอากาศโท กิตติพงศ์	บุญชากร	หัวหน้าแผนกทำลายวัตุระเบิด ๒ กองทำลายวัตุระเบิด กรมสรรพาวุธทหารอากาศ
๘. นาวาโท ไชยวุธ	เอี่ยมสมัย	หัวหน้าแผนกถอดทำลายอมภัณฑ์ กองประดาน้ำและถอดทำลายอมภัณฑ์ กรมสรรพาวุธทหารเรือ
๙. นาวาอากาศโท สมัชชา	กองแก้ว	หัวหน้าแผนกปฏิบัติการและการฝึก กองทำลายวัตุระเบิด กรมสรรพาวุธทหารอากาศ
๑๐. นาวาอากาศตรี ศุภราช	แก้วมะไฟ	หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการพิเศษ แผนกปฏิบัติการและการฝึก กองทำลายวัตุระเบิด กรมสรรพาวุธทหารอากาศ

แบบสัมภาษณ์ชนิดกำหนดโครงสร้าง

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชนิดกำหนดโครงสร้างนี้ ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก ๓ โครงสร้างหลักในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับ “วัตถุระเบิด” และ “ความมั่นคงของชาติ” ขอความกรุณาให้สัมภาษณ์ทุกโครงสร้างหลักอย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตามเนื่องจากการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ ดังนั้นท่านสามารถพิจารณาที่จะให้สัมภาษณ์ต่อหรือไม่ได้ด้วยดุลยพินิจของท่าน

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๑. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์/ เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ประกอบด้วยคำถาม

๑.๑ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน มีปัจจัยเสี่ยงอะไรบ้างที่นำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทย

๑.๒ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน “การเมือง” ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทยหรือไม่อย่างไร

๑.๓ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน “ความขัดแย้งในท้องถิ่น” ภายในประเทศไทย เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทยหรือไม่อย่างไร

๑.๔ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน “ภัยคุกคามจากนอกประเทศ/ การก่อการร้าย” มีอิทธิพลต่อการเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทยหรือไม่อย่างไร

๒. ความเสี่ยงของวัตถุระเบิดกับความมั่นคงของประเทศ

๒.๑ อะไรบ้างที่จะเป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่ามี “วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” ในพื้นที่ต่างๆ

๒.๒ อะไรบ้างที่เป็นสัญญาณ “เตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่อง” ในบริเวณพื้นที่นั้นๆ

๒.๓ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน การพิจารณาถึง “ความเสี่ยงของวัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” สามารถพิจารณาได้จากอะไรบ้าง และอย่างไร

๒.๔ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไรระหว่างความเสี่ยงของวัตถุระเบิดกับความมั่นคงของประเทศ

๒.๕ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน การจะควบคุมความเสี่ยงให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด ควรดำเนินการอย่างไร

๓. แนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด

๓.๑ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน คนไทยทุกคนจะสามารถลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดแสวงเครื่องได้อย่างไร

๓.๒ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่าน การลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดแสวงเครื่องที่ดีที่สุดควรมีแนวทางอย่างไร

๓.๓ ตามทัศนะและประสบการณ์ของท่านอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดแสวงเครื่องที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่อะไรบ้าง

๓.๔ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดแสวงเครื่อง ควรดำเนินการอย่างไรกับอุปกรณ์และเครื่องมือตามนัยข้างต้น และควรดำเนินการอย่างไรจึงจะลดความเสี่ยงหรือการสูญเสียได้มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ ๒ เทคนิค ได้แก่

๑. เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ในลักษณะการวิเคราะห์การให้ความหมายที่เกี่ยวข้อง “วัตถุระเบิด” “การก่อความไม่สงบ” “ความมั่นคงของชาติ” “ความเสี่ยง” รวมถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของความหมายของคำต่างๆเหล่านี้ เพื่อพิจารณาความทับซ้อนของชุดข้อความ (concepts2 variables) โดยจะนำเสนอในรูปแบบแผนภาพทางความคิดประกอบการบรรยาย (mindmap)

๒. เทคนิคการวิเคราะห์แผนที่เชิงมโนทัศน์ (concept mapping) ซึ่งจะเริ่มจากการกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดข้อความหรือตัวแปรและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย เมื่อได้โครงสร้างแล้วในลำดับถัดไปจะดำเนินการทำตารางไขว้เชิงแมทริกซ์ (crosstabulation table) วิเคราะห์การทับซ้อนของชุดข้อความหรือตัวแปร จากนั้นนำมาสู่การออกแบบแนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด ซึ่งอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบคำบรรยายหรือตารางประกอบคำบรรยาย

สรุป

ผลการศึกษาในบทที่ ๓ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ ซึ่งเน้นศึกษาสภาพการณ์ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ ผลของการศึกษาตอบวัตถุประสงค์ทางวิจัยสรุปได้ดังนี้

ในการศึกษาสภาพการณ์ ระดับความเสี่ยง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศไทย สะท้อนว่า

“วัตถุระเบิด” เป็นวัตถุหรือสิ่งอุปกรณ์ที่มีส่วนประกอบหรือส่วนบรรจุที่เป็นสาร (explosive ordnance) ซึ่งออกแบบมาเพื่อความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการระเบิดเมื่อมีอาการที่เหมาะสมมากระทำซึ่งจะให้ผลของการระเบิดเป็นแรงระเบิด ขึ้นส่วนสะเก็ดระเบิดความร้อนสูง และเพลิงลุกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล และทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ที่ในการวิจัยนี้เรียกว่า “วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” (improvised explosive device) เป็นวัตถุหรือสิ่งอุปกรณ์ที่พกพาง่าย ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา ระยะเวลาการทำลายกว้าง ที่สำคัญไม่ได้มีวิธีการผลิตตามขั้นตอนสำเร็จรูปแบบโรงงาน แต่ประกอบจากวัสดุที่หาได้จากในพื้นที่นั้นๆ โดยมีส่วนบรรจุเป็นสารระเบิดมาตรฐาน หรืออาจเป็นสารระเบิดที่ผสมขึ้นเอง ประกอบกับสวิทช์หรือเครื่องจุดระเบิดที่ประดิษฐ์ขึ้น และเมื่อมีอาการที่กำหนดที่เหมาะสมมากระทำต่อเครื่องจุดระเบิดจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้น หรือจุดตัวลุกไหม้ ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทำลายทรัพย์สินเสียหาย

องค์ประกอบระเบิดที่เกี่ยวข้องมี ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งพลังงาน สวิทช์/วงจรตัวจุดระเบิด ภาชนะบรรจุ ดินระเบิด และส่วนสังหารเพิ่มเติม (ดังภาพประกอบ ๑)

แผนภาพที่ ๓-๑ องค์ประกอบระเบิดแสงเครื่องในประเทศไทย

ภายใต้รูปแบบการทำงานหลัก ๓ รูปแบบ ได้แก่ ประจําที่ ขวาง และประกอบในยานพาหนะ ดังนั้นในการทำลายระเบิด (explosive ordnance) แสงเครื่องเหล่านี้ จึงต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการของการการตรวจค้น ค้นหา พิสูจน์ทราบ การประเมินค่าในพื้นที่ การทำให้ปลอดภัย การเก็บกู้ การหีบยกขนย้าย (disposal) เช่น การล่าเสียง รวมถึงการทำให้วัตถุระเบิดที่ต้องการทำลาย หมดสภาพความเป็นวัตถุระเบิด เช่น วัตถุระเบิดที่ได้ยิงออกไปปลดทิ้ง การเลิกบรรจุในช่องยิง การปล่อยออกมา หรือนำไปวางไว้ในความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สิ่งก่อสร้าง อาวุธยุทธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ทำลายวัตถุระเบิดเป็นเจ้าหน้าที่ทางทหารที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับกรรมวิธี ในการทำลายวัตถุระเบิด และต้องเป็นหลักสูตรที่ได้ผ่านการรับรองจากทางราชการ เมื่อจบหลักสูตรได้รับเลขความชำนาญด้านการทำลายวัตถุระเบิด

ทั้งนี้ระดับความเสี่ยง สำหรับการวิจัยนี้เน้นเฉพาะที่ทำลายทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้าง และชีวิต นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังตารางที่ ๓-๑

ตารางที่ ๓-๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง (ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อย และความเป็นไปได้) ที่นำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทย

ปัจจัยเสี่ยงหลัก	ปัจจัยย่อย	ความเป็นไปได้
ปัจจัยทางการเมือง (การปกครอง)	<ul style="list-style-type: none"> -ความขัดแย้งทางการเมือง -ลัทธิ แนวคิดความเชื่อ -ผลประโยชน์ทางการเมือง -แนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับรัฐหรือการเห็นต่างทางการเมือง -การต่อรองกับกลุ่มรัฐบาล/นักรบการเมือง -การยึดหลักการสงครามอสมมาตร (Asymmetric warfare) -ความขัดแย้งหรือการเมืองท้องถิ่น 	ร้อยละ ๑๐๐ หรือ ลำดับที่ ๑

	<ul style="list-style-type: none"> -การเลือกคบค้ากับสมาคมต่างชาติหรือกลุ่มผู้อพยพ -ระบบการปกครองที่แตกต่างระหว่างกลุ่มตนกับรัฐบาล -การแบ่งแยกดินแดน -การไม่ชอบรัฐบาลหรือผู้นำทหาร -การประกาศเจตนารมณ์ เจตจำนงทางด้านการเมืองของกลุ่ม -ประเทศเพื่อนบ้าน 	
--	--	--

ตารางที่ ๓-๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง (ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อย และความเป็นไปได้) ที่นำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทย (ต่อ)

ปัจจัยเสี่ยงหลัก	ปัจจัยย่อย	ความเป็นไปได้
ปัจจัยทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> -ความต่างทางชนชั้น -ผลประโยชน์ (ยาเสพติด ของหนีภาษี การค้าแรงงาน ความไม่ยุติธรรมในสังคม) -จำนวนและประเภทชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย -ความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม -การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มก่อการ/กลุ่มแบ่งแยกดินแดน -การไม่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของรัฐต่อประชาชน -การมีสองสัญชาติของบุคคล (dual citizenship) ทำให้เกิดกรณีผู้ร้ายข้ามแดนมากขึ้น 	ร้อยละ ๘๐ หรือลำดับที่ ๒
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> -การทำเสมือนอาชีพแลกเงินหรือทรัพย์สิน -ระเบิดแสวงเครื่องเป็นอุปกรณ์ที่ราคาถูกแต่ทำลายล้างสูง -ผลประโยชน์/การได้การเสียผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มตน 	ร้อยละ ๔๐ หรือลำดับที่ ๓
ปัจจัยส่วนบุคคล	เรื่องส่วนตัว	ร้อยละ ๑๐
ปัจจัยด้านกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> -การดำเนินการที่ผิดกฎหมาย -ลักลอบขนยาเสพติด, แรงงานข้ามชาติ, ของหนีภาษี -กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 	หรือลำดับที่ ๔
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> -ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี -การเลียนแบบจากสื่อสมัยใหม่ได้ง่าย -ความรู้จากสื่อออนไลน์ในการก่อเหตุ 	
ปัจจัยด้านศาสนา	-ความแตกต่างทางศาสนา	

จากตารางที่ ๓-๑ สะท้อนว่า ปัจจัยและระดับการเป็นปัจจัย ซึ่งมาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ๑๐ คน ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น หน่วย EOD สรรพาวุธ หรือหน่วยงานที่ดูแลความมั่นคงภายในประเทศไทย ซึ่งจะมีการระบุปัจจัยซ้ำ (ผลรวมร้อยละทั้งหมด จึงสามารถเกินร้อยละ ๑๐๐ เนื่องจากคิดร้อยละจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด) ปัจจัยที่เป็นลำดับที่ ๑ คือ ปัจจัยหลักด้านการเมือง รองลงมาคือ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และกลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล กฎหมาย เทคโนโลยี และศาสนา

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง “ความเสี่ยงของวัตถุระเบิด” ไว้ดังตารางที่ ๓-๒

ตารางที่ ๓-๒ สัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตถุระเบิดแสวงเครื่องและการเตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่หรือบริเวณต่างๆ

สัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตถุระเบิดแสวงเครื่อง	การเตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่หรือบริเวณต่างๆ
ลักษณะพื้นที่ เช่น มีความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ ความขัดแย้งต่างๆในพื้นที่นั้นๆ หรือความนิยมต่อธุรกิจผิดกฎหมาย	การหายไปของสิ่งที่ผิดปกติ การปรากฏของสิ่งที่ผิดปกติ สิ่งรอบตัวที่ผิดปกติ บรรยากาศ สีหน้า แวตาผู้คน
การมีหน่วยทหารตั้งอยู่ในพื้นที่ การทำเหมือง การระเบิดหิน การเป็นพื้นที่ตะเข็บชายแดน	กายภาพถนนที่โล่งเกินไป หรือบริเวณทางโค้งของถนนไม่สามารถทำความเร็วรถได้ หรือ หลักกิโลเมตรไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือบริเวณถนนมีต้นไม้ใหญ่ หรือมีการผูกถุงพลาสติกในบริเวณใกล้เคียง หรือการมีรถจอดเสียในพื้นที่หรือบริเวณที่ไม่ควรมี หรือที่เรียกโดยรวมว่า สภาพสิ่งแวดล้อม (secondary hazard)
การข่าว	ความยากง่ายในการแสวงหาวัสดุประกอบระเบิด
สถิติหรือความน่าจะเป็นในพื้นที่นั้นๆ	จำนวนครั้งหรือจำนวนการระเบิดในพื้นที่นั้นๆ
รายชื่อบุคคลที่รัฐบาลหรือทางการประกาศไว้ การชุมนุมเรียกร้องต่างๆ	ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ เวลา ความเสียหาย (การตั้งเวลาระเบิด ลักษณะระเบิดจะผันแปรตาม) หรือปริมาณวัตถุระเบิดกับความเสียหาย
พื้นที่-เป้าหมาย-โอกาส-ทางรอด	ความสัมพันธ์ระหว่าง ๔ ประเด็น
ลักษณะทางกายภาพ	การมีตะปูเรือใบ การมีป้ายผ้า การมีการวางเพลิงล่วงหน้า การเป็นตลาดนัดแต่คนน้อยผิดปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายกับองค์ประกอบในพื้นที่

จากตารางที่ ๓-๒ พบว่า สัญญาณบ่งบอกการมีวัตถุระเบิดหลัก คือ สัญญาณเชิงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคล ขณะที่การเตือนภัย สามารถพิจารณาได้จาก กายภาพถนน กายภาพพื้นที่ที่สัมพันธ์กับปริมาณคนใช้งานพื้นที่ การมีวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ (ตะปูเรือใบ ป้ายผ้า เป็นต้น)

นอกจากนี้ในกรณีของการควบคุมความเสี่ยง ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน พิจารณาแล้ว ระบุว่า การควบคุมความเสี่ยงนั้นสามารถดำเนินการได้หลายอย่าง โดยเริ่มจาก

๑. การปลูกฝังแนวคิดและเสริมสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากระเบิดแสวงเครื่อง ให้กับ ทหาร และพลเรือนที่มีโอกาสต้องเผชิญกับเหตุการณ์ หรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ล่อแหลม พื้นที่เสี่ยง เป็นการเตรียมการแต่เนิ่น

๒. ใช้หลัก “การควบคุม” หรือ “การป้องกัน” เช่นสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ก็ต้องป้องกัน แก้ไขให้ไม่มี สาเหตุมาจากสังคม ก็ต้องผดุงความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเท่าเทียมลงตัวในการเข้าถึงทรัพยากรของชาติ เป็นต้น

๓. การจำกัด และกำจัด วัสดุ สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการก่อความไม่สงบโดยวัตถุระเบิด

๔. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือของประชาชน กับรัฐ

๕. การสร้างคุณสมบัติและพฤติกรรมของการเป็นคนช่างสังเกตและมีจิตสาธารณะ

๖. การพัฒนาให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างไม่หวาดระแวง

๗. การมีหน่วยข่าวกรองที่ดีและยับยั้งไม่ให้เกิดเหตุขึ้น

๘. การมีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง

๙. การให้ความรู้กับประชาชน ปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักในเรื่อง “ความปลอดภัย” “การก่อการร้าย”

จากข้อมูลข้างต้นเหล่านี้จึงนำมาสู่การเสนอแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ดังปรากฏในบทที่ ๔

บทที่ ๔

วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการลดความเสี่ยง เกี่ยวกับวัตถุระเบิดนี้สัมพันธ์กับความมั่นคง ของประเทศ

การศึกษาในบทที่ ๔ มีความมุ่งหมายเพื่อที่ตอบวัตถุประสงค์ทางวิจัยข้อที่ ๒ กล่าวคือ เพื่อศึกษา/วิเคราะห์แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

- วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้อง
- กำหนดแนวทางการลดความเสี่ยง
- สรุป

วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้อง

เนื่องจากองค์ประกอบระเบิดที่เกี่ยวข้องมี ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งพลังงาน สวิตซ์/วงจร ตัวจุดระเบิด ภาชนะบรรจุ ดินระเบิด และส่วนสังหารเพิ่มเติม (ดังภาพประกอบ ๑ ในบทที่ ๓) และดำเนินการภายใต้รูปแบบการทำงานหลัก ๓ รูปแบบ ได้แก่ ประจําที่ ขวาง และประกอบในยานพาหนะ ดังนั้นในการทำลายระเบิด (explosive ordnance) แสงเครื่องเหล่านี้ จึงต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการของการการตรวจค้น ค้นหา พิสูจน์ทราบการประเมิน ค่าในพื้นที่ การทำให้ปลอดภัย การเก็บกู้ การหีบยกขนย้าย (disposal) เช่น การลำเลียง รวมถึงการทำให้วัตถุระเบิดที่ต้องการทำลาย หมดสภาพความเป็นวัตถุระเบิด เช่น วัตถุระเบิดที่ได้ยิงออกไปปลดทิ้ง การเลิกบรรจุในช่องยิง การปล่อยออกมา หรือนำไปวางไว้ในความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สิ่งก่อสร้าง อาวุธ ยุทธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ทำลายวัตถุระเบิดเป็นเจ้าหน้าที่ทางทหารที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับกรรมวิธีในการทำลายวัตถุระเบิด และต้องเป็นหลักสูตรที่ได้ผ่านการรับรองจากทางราชการ เมื่อจบหลักสูตรได้รับเลขความชำนาญด้านการทำลายวัตถุระเบิด

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาปัญหาข้อขัดข้องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ พบว่า ร้อยละ ๑๐๐ หรือ ลำดับที่ ๑ ปัจจัยเสี่ยงหลักคือปัจจัยทางการเมือง (การปกครอง) ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางการเมือง ลัทธิ แนวคิดความเชื่อ ผลประโยชน์ทางการเมือง แนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับรัฐหรือการเห็นต่างทางการเมือง การต่อรองกับกลุ่มรัฐบาล/นักการเมือง การยึดหลักการสงครามอสมมาตร (Asymmetric warfare) ความขัดแย้งหรือการเมืองท้องถิ่น การเลือกคบค้ากับสมาคมต่างชาติหรือกลุ่มผู้อพยพ ระบบการปกครองที่แตกต่างระหว่างกลุ่มตนกับรัฐบาล การแบ่งแยกดินแดน การไม่ชอบรัฐบาลหรือผู้นำทหาร การประกาศเจตนารมณ์ เจตจำนงทางการเมืองของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และเมื่อพิจารณาร่วมกับสัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตถุระเบิดแสงเครื่องและการเตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสงเครื่องในพื้นที่หรือบริเวณต่างๆ โดยหากลักษณะพื้นที่มีความ

แตกต่างกันทางศาสนา เชื้อชาติ ความขัดแย้งต่างๆ ในพื้นที่นั้นๆ หรือความนิยมต่อธุรกิจผิดกฎหมาย ปัญหาหรือข้อขัดข้องที่ยากต่อการจัดการคือ ผู้ปฏิบัติการเก็บกู้วัตถุระเบิดจะต้องสำรวจการหายไปของสิ่งที่มีผิดปกติ การปรากฏของสิ่งที่มีผิดปกติ สิ่งรอบตัวที่มีผิดปกติ บรรยากาศ สีหน้า แววตาผู้คนที่ซึ่งถือว่าเป็นข้อขัดข้องอย่างมากต่อการบริหารจัดการ นอกจากนี้เมื่อร่วมกับสัญญาณบ่งบอกการมีวัตถุระเบิดหลัก คือ สัญญาณเชิงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคล ขณะที่การเตือนภัยสามารถพิจารณาได้จากสภาพถนน สภาพภาพพื้นที่ที่สัมพันธ์กับปริมาณคนใช้งานพื้นที่ การมีวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ (ตะปูเรือใบ ป้ายผ้า เป็นต้น) ข้อขัดข้องหรือปัญหาดังกล่าว อาจควบคุมความเสี่ยงได้ แต่อาจต้องใช้ระยะเวลามาก โดยอาจเริ่มจากการพัฒนา “ทหารหรือเจ้าหน้าที่รัฐหรือพลเรือนในการเผชิญเหตุ” ด้วยการปลูกฝังแนวคิดและเสริมสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากระเบิดแสวงเครื่องที่มีโอกาสต้องเผชิญกับเหตุการณ์ หรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ล่อแหลม พื้นที่เสี่ยงเป็นการเตรียมการแต่เนิ่นๆ จากนั้นจึงใช้หลัก “การควบคุม” หรือ “การป้องกัน” เน้นผดุงความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเท่าเทียมลงตัวในการเข้าถึงทรัพยากรของชาติ จำกัด และกำจัด วัสดุสิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการก่อความไม่สงบโดยวัตถุระเบิด พร้อมโฆษณาประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือของประชาชนกับรัฐ เสริมสร้างคุณสมบัติและพฤติกรรมของการเป็นคนช่างสังเกตและมีจิตสาธารณะ อยู่ร่วมกันอย่างไม่หวาดระแวง ร่วมกับการมีหน่วยข่าวกรองที่ดีและยับยั้งไม่ให้เกิดเหตุ มีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิดที่มีประสิทธิภาพสูง ก็คาดว่าสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้สามารถลดข้อขัดข้องต่างๆ ได้ และสามารถนำมาสู่การกำหนดแนวทางการลดระดับความเสี่ยงฯ ได้ตั้งหัวข้อถัดไป (ซึ่งก็สอดคล้องกับนัยของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย)

กำหนดแนวทางการลดระดับความเสี่ยง

จากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) พบว่า แนวทางในการลดระดับความเสี่ยง มี ๒ มิติดังนี้

มิติก่อนเกิดเหตุ มีแนวทางการลดระดับความเสี่ยงฯ ดังนี้

๑. การรับความรู้เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากวัตถุระเบิด พร้อมไปกับการความสามารถในการคาดการณ์

๒. การหยุดอันตรายจากระเบิดคือการ ตัดต้นตอ แหล่งทุนในการสนับสนุนให้มีการจัดทำระเบิดแสวงเครื่องขึ้นมาก่อเหตุ มีชื่อเรียกว่า การโจมตีเครือข่าย (attack the network)

๓. แนวทางเชิงการป้องกัน เช่น การควบคุม การเก็บและการมีใช้สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

๔. การข่าวเชิงรุก ปลูกฝังความรู้และสร้างความตระหนักให้กับประชาชน

๕. ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้สามารถเผชิญเหตุได้ทันทีและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ทุนที่สนับสนุนได้อย่างเต็มที่ เพื่อสามารถวางแผนเพื่อรองรับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๖. การตัดต้นตอ “แหล่งทุน” ที่สนับสนุนหรืออาจเรียกว่าเป็น การโจมตีเครือข่าย (Attack the network) หรือการตัดท่อน้ำเลี้ยง

มิติระหว่างเกิดเหตุ มีแนวทางการลดระดับความเสี่ยงฯ ดังนี้

๑. แนวทางที่ดีคือ หากสังเกตพบวัตถุต้องสงสัย ไม่เข้าไปยุ่ง แล้วรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตำรวจ EOD พร้อมกับเตรียมข้อมูลที่สำคัญไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ เช่น ขนาด ทิศทาง ระยะ จากจุดอ้างอิง อพยพคน และกั้นเขตที่ปลอดภัยใช้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

๒. การกั้นเขตกันคน ที่เหมาะสม ถึงแม้จะเกิดการระเบิดขึ้น ก็คงสูญเสียแต่ทรัพย์สินไม่ถึงแก่ชีวิต

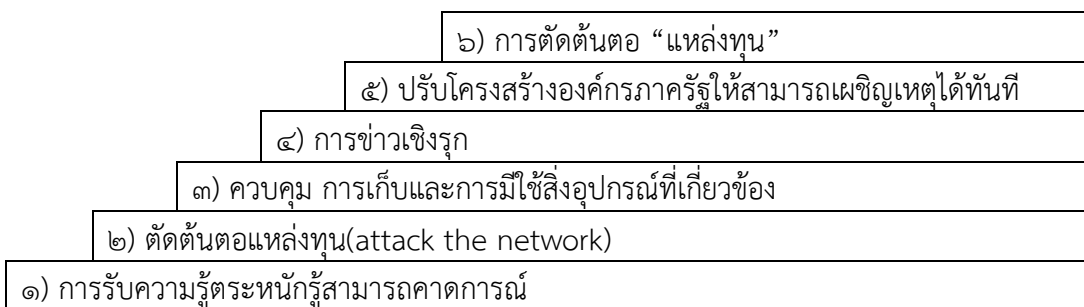
๓. การมีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง

๔. ดำเนินการวิจัยไปพร้อมกับการเผชิญเหตุเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแปรสำคัญสำหรับการจะวิจัยต่อไปในอนาคต

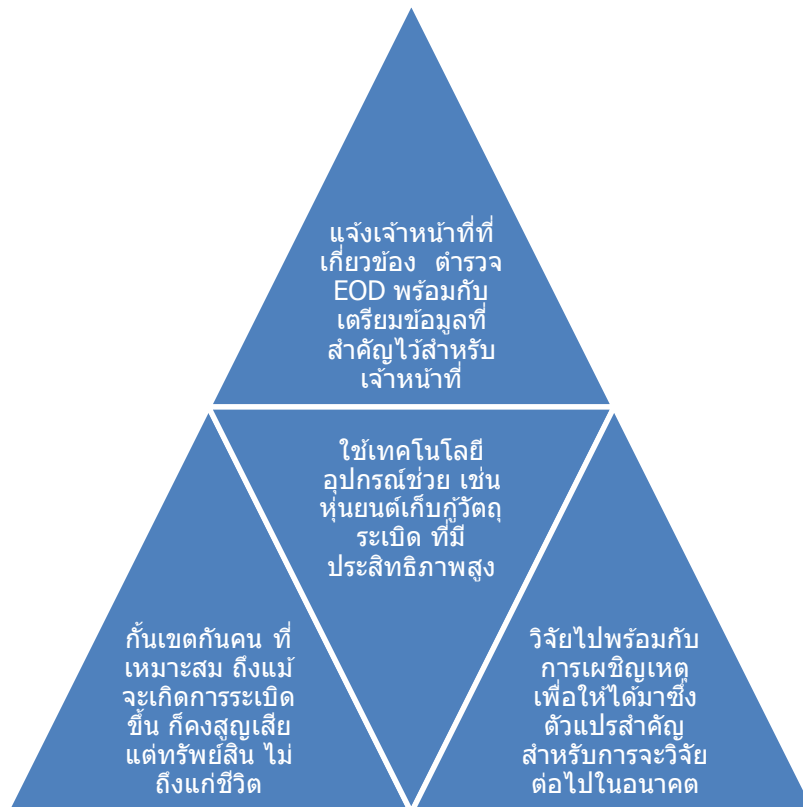
สรุป

การศึกษาในบทที่ ๔ มีความมุ่งหมายเพื่อที่ตอบวัตถุประสงค์ทางวิจัยข้อที่ ๒ กล่าวคือ เพื่อศึกษา/วิเคราะห์แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย ผลการศึกษาต่อวัตถุประสงค์การวิจัย แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย

แผนภาพที่ ๔-๑ “ก่อนเกิดเหตุ” แนวทางสำคัญต้องดำเนินการตามขั้นตอน ๑ ถึง ๖

แผนภาพที่ ๔-๒ “ระหว่างเกิดเหตุ” แนวทางสำคัญต้องดำเนินการตามความเหมาะสม

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ในการศึกษาสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศไทย สะท้อนว่า “วัตถุระเบิด” ที่หมายถึง วัตถุหรือสิ่งอุปกรณ์ที่มีส่วนประกอบหรือส่วนบรรจุที่เป็นสาร (explosive ordnance) ซึ่งออกแบบมาเพื่อความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการระเบิดเมื่อมีอากาศที่เหมาะสมมากกระทำซึ่งจะให้ผลของการระเบิดเป็นแรงระเบิดขึ้นส่วนสะเก็ดระเบิดความร้อนสูง และเพลิงลุกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล และทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ที่ในการวิจัยนี้เรียกว่า “วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” (improvised explosive device) เป็นวัตถุหรือสิ่งอุปกรณ์ที่พกพาง่าย ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา ระยะเวลาการทำลายกว้าง ที่สำคัญไม่ได้มีวิธีการผลิตตามขั้นตอนสำเร็จรูปแบบโรงงาน แต่ประกอบจากวัสดุที่หาได้จากในพื้นที่นั้นๆ โดยมีส่วนบรรจุเป็นสารระเบิดมาตรฐาน หรืออาจเป็นสารระเบิดที่ผสมขึ้นเอง ประกอบกับสวิตช์หรือเครื่องจุดระเบิดที่ประดิษฐ์ขึ้น และเมื่อมีอากาศที่กำหนดที่เหมาะสมมากกระทำต่อเครื่องจุดระเบิดจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้น หรือจุดตัวลุกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทำลายทรัพย์สินเสียหาย

องค์ประกอบระเบิดที่เกี่ยวข้องมี ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งพลังงาน สวิตช์/วงจรตัวจุดระเบิด ภาชนะบรรจุ ดินระเบิดและส่วนสังหารเพิ่มเติม เช่น แหล่งจ่ายพลังงานไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ที่ให้พลังงานไฟฟ้า ได้แก่ สวิทช์ควบคุมวงจรจุดระเบิด และ ตัวจุดระเบิด เช่น แบตเตอรี่ชนิดและขนาดต่างๆ (เชื้อปะทุไฟฟ้าสามารถจุดระเบิดด้วยแรงดันไฟฟ้าเพียง ๐.๗ โวลต์)

ตัวจุดระเบิด/เชื้อปะทุ ที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการใช้เชื้อปะทุไฟฟ้ามาตรฐานทางพลเรือนที่ลักลอบนำมาจากเหมืองหินทั้งในและนอกพื้นที่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ไม่พบว่ามีการใช้เชื้อปะทุไฟฟ้ามาตรฐานทางทหาร การใช้ เชื้อปะทุขนวน นำมาแสวงเครื่อง เป็น เชื้อปะทุไฟฟ้า มีบ้างเล็กน้อย มีการใช้หลอดไฟฟ้าประดับนำมาแสวงเครื่องเป็นเชื้อปะทุสำหรับจุดระเบิดวัตถุระเบิดแรงต่ำ

ภายใต้รูปแบบการทำงานหลัก ๓ รูปแบบ ได้แก่ ประจําที่ ขวางและประกอบในยานพาหนะ ดังนั้นในการทำลายระเบิด (explosive ordnance) แสวงเครื่องเหล่านี้ จึงต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการของการการตรวจค้น ค้นหา พิสูจน์ทราบการประเมิน ค่าในพื้นที่ การทำให้ปลอดภัย การเก็บกู้ การหีบยกขนย้าย (disposal) เช่น การลำเลียง รวมถึงการทำให้วัตถุระเบิดที่ต้องการทำลายหมดสภาพความเป็นวัตถุระเบิด เช่น วัตถุระเบิดที่ได้ยิงออกไปปลดทิ้ง การเลิกบรรจุในช่องยิง การปล่อยออกมา หรือนำไปวางไว้ในความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สิ่งก่อสร้าง อาวุธยุทธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ทำลายวัตถุระเบิดเป็นเจ้าหน้าที่ทางทหารที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับกรรมวิธี ในการทำลายวัตถุระเบิด และต้องเป็นหลักสูตรที่ได้ผ่านการรับรองจากทางราชการ เมื่อจบหลักสูตรได้รับเลขความชำนาญด้านการทำลายวัตถุระเบิด

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง (ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อย และความเป็นไปได้) ที่นำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทย สรุปได้ว่า ปัจจัยและระดับการเป็นปัจจัย

ซึ่งมาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ๑๐ คน ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น หน่วย EOD สรรพาวุธ หรือหน่วยงานที่ดูแลความมั่นคงภายในประเทศไทย ซึ่งจะมีการระบุปัจจัยซ้ำ (ผลรวมร้อยละทั้งหมดจึงสามารถเกินร้อยละ ๑๐๐ เนื่องจากคิดร้อยละจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด) ปัจจัยที่เป็นลำดับที่ ๑ คือ ปัจจัยหลักด้านการเมือง รองลงมาคือ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และกลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล กฎหมาย เทคโนโลยี และศาสนา

สัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตุระเบิดแสวงเครื่องและการเตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่ หรือ บริเวณต่างๆ คือ สัญญาณเชิงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคล ขณะที่การเตือนภัยสามารถพิจารณาได้จาก ภาพถ่ายถนน ภาพถ่ายพื้นที่ที่สัมพันธ์กับปริมาณคนใช้งานพื้นที่ การมีวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ (ตะปูเรือใบ ป้ายผ้า เป็นต้น)

นอกจากนี้ในกรณีของการควบคุมความเสี่ยง ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน พิจารณาแล้ว ระบุว่า การควบคุมความเสี่ยงนั้นสามารถดำเนินการได้หลายอย่าง โดยเริ่มจาก

๑. การปลูกฝังแนวคิดและเสริมสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากระเบิดแสวงเครื่อง ให้กับ ทหาร และพลเรือนที่มีโอกาสต้องเผชิญกับเหตุการณ์ หรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ล่อแหลม พื้นที่เสี่ยง เป็นการเตรียมการแต่เนิ่น

๒. ใช้หลัก “การควบคุม” หรือ “การป้องกัน” เช่นสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ก็ต้องป้องกัน แก้ไขให้ไม่มี สาเหตุมาจากสังคม ก็ต้องผดุงความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเท่าเทียมลงตัวในการเข้าถึงทรัพยากรของชาติ เป็นต้น

๓. การจำกัด และกำจัด วัสดุ สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการก่อความไม่สงบโดยวัตุระเบิด

๔. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือของประชาชนกับรัฐ

๕. การสร้างคุณสมบัติและพฤติกรรมของการเป็นคนช่างสังเกตและมีจิตสาธารณะ

๖. การพัฒนาให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างไม่หวาดระแวง

๗. การมีหน่วยข่าวกรองที่ดีและยับยั้งไม่ให้เกิดเหตุขึ้น

๘. การมีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตุระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง

๙. การให้ความรู้กับประชาชน ปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักในเรื่อง “ความปลอดภัย” “การก่อการร้าย”

แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จากการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการลดระดับความเสี่ยงฯ ดังนี้

๑. การรับความรู้เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากวัตุระเบิด พร้อมไปกับความสามารถในการคาดการณ์

๒. การหยุดอันตรายจากระเบิดคือการ ตัดต้นตอ แหล่งทุนในการสนับสนุนให้มีการจัดทำระเบิดแสวงเครื่องขึ้นมาก่อเหตุ มีชื่อเรียกว่า การโจมตีเครือข่าย (attack the network)

๓. แนวทางเชิงการป้องกัน เช่น การควบคุม การเก็บและการมีใช้สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

๔. การข่าวเชิงรุก ปลูกฝังความรู้และสร้างความตระหนักให้กับประชาชน

๕. ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้สามารถเผชิญเหตุได้ทันทีและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่สนับสนุนได้อย่างเต็มที่ เพื่อสามารถวางแผนเพื่อรองรับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๖. การตัดต้นตอ “แหล่งทุน” ที่สนับสนุนหรืออาจเรียกว่าเป็น การโจมตีเครือข่าย (Attack the network) หรือการตัดท่อน้ำเลี้ยง

มิติระหว่างเกิดเหตุ มีแนวทางการลดระดับความเสี่ยงฯ ดังนี้

แนวทางที่ดีคือ หากสังเกตพบวัตถุต้องสงสัย ไม่เข้าไปยุ่ง แล้วรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตำรวจ EOD พร้อมกับเตรียมข้อมูลที่สำคัญไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ เช่น ขนาด ทิศทาง ระยะ จากจุดอ้างอิง อพยพคน และกั้นเขตที่ปลอดภัย ใช้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ส่วนการกั้นเขตกันคนที่เหมาะสม ถึงแม้จะเกิดการระเบิดขึ้น ก็คงสูญเสียแต่ทรัพย์สิน ไม่ถึงแก่ชีวิต ขณะที่การมีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง การดำเนินการวิจัยไปพร้อมกับการเผชิญเหตุเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแปรสำคัญสำหรับการจะวิจัยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชน

เพื่อให้แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยดำเนินไปได้อย่างบรรลุผลประชาชน ควรดำเนินการตามแนวทางฯ ที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงก่อนเกิดเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ๔ ขั้นตอนต้น กล่าวคือ

แผนภาพที่ ๕-๑ ก่อนเกิดเหตุ แนวทางสำคัญต้องดำเนินการตามขั้นตอน ๑ ถึง ๔ สำหรับภาคประชาชน

๔) การข่าวเชิงรุกให้กับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
๓) ร่วมกันควบคุม การเก็บและการมีใช้สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง
๒) ช่วยสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้เกิดการตัดต้นตอแหล่งทุน (attack the network)
๑) การรับความรู้เพื่อสร้างการตระหนักรู้เพื่อให้ตนเองสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ได้

ขณะที่ระหว่างเผชิญเหตุ แนวทางที่ดีคือ หากสังเกตพบวัตถุต้องสงสัย ไม่เข้าไปยุ่ง แล้วรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตำรวจ EOD พร้อมกับเตรียมข้อมูลที่สำคัญไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ เช่น ขนาด ทิศทาง ระยะ จากจุดอ้างอิง อพยพคน และกั้นเขตที่ปลอดภัย ใช้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หรือหากต้องการช่วยหน่วยงานภาครัฐ (ควรได้รับการอบรมให้ความรู้ที่ถูกต้องมาก่อน) อาจช่วยการกั้นเขตกันคน ที่เหมาะสม ถึงแม้จะเกิดการระเบิดขึ้น ก็คงสูญเสียแต่ทรัพย์สิน ไม่ถึงแก่ชีวิต หรือหากมี

ความรู้ด้านเทคโนโลยี อาจช่วยภาครัฐในการวิจัยเกี่ยวกับอุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ผลการวิจัยนี้นำมาซึ่งแนวทางลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเก็บกู้วัตถุระเบิด (EOD: Explosive Ordnance Disposal) กล่าวคือ ในเรื่องของ “การป้องกัน” มากกว่า การแก้ไข ดังนั้นหน่วยงานฯ ดังกล่าวนี้อาจได้รับการพิจารณาจัดสรรเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณเพื่อพัฒนาเครื่องมือเก็บกู้ หรือเครื่องตรวจสอบ ขณะเดียวกันหน่วยงานฯ นี้สามารถพัฒนา “ชุดความรู้” สำหรับประชาชนที่ถูกต้องและสามารถสร้างความตระหนักให้กับประชาชนในความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ “วัตถุระเบิดชนิดแสวงเครื่อง” ทั้งนี้ ต้องทำงานประสานระหว่างหน่วยงานรัฐกับภาคพลเรือนอย่างเหมาะสม โดยอาจใช้เครือข่าย “ข่าว” ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการป้องกันก่อนเกิดเหตุหรือช่วยเหลือกันระหว่างเผชิญเหตุ

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นจัดทำจากข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยอาจอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น นักวิจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันหรือเก็บกู้วัตถุระเบิด หรือภาคพลเรือนที่ผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในการเป็นหน่วยพื้นฐานในการป้องกันภัยในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลายมิติ อันจะทำให้ได้คำตอบที่นำไปสู่แนวทางลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศที่สมบูรณ์ที่สุดในยุคนี้หรือยุคที่อยู่ท่ามกลางการพัฒนาด้านเทคโนโลยีด้านการทหาร หรือด้านต่างๆ สูงมากกว่าที่เคยเป็นมา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

บุญรอด ศรีสมบัติ. สงครามกองโจรในเมือง : บทเรียนจากอดีตสู่อนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหายบล็อกและการพิมพ์, ๒๕๕๔.
สุรชาติ บำรุงสุข. ความมั่นคงศึกษา : ระเบิด (Bomb Threat). กรุงเทพฯ : บริษัท สแควร์ปรีนซ์ ๙๓ จำกัด, ๒๕๕๐.

เอกสารวิจัย

สำเร็จ ศรีห่วย. “ขบวนการ BRN-COORDINATE กับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลาในช่วงปี ๒๕๔๗-๒๕๕๐ แนวความคิดในการยุติสถานการณ์”. เอกสารวิจัยหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๐, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๑.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

รักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า, กองอำนวยการ. “บทเรียนจากการรบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”, ๒๕๕๒.

ภาษาต่างประเทศ

Book

Michel D. Barbero (Ed.). Counter - IED Smart Book for Pre - deployment and Field Use Version 2.0. USA, 2011.

Report

Schurink, W.J. “Victimization: Nature and Trends”. Human Sciences Research Council, 1990.

Electronic database

Headquarter, Department of United States Army. “Improvised Explosive Device Defeat”. Washington D.C. Retrieved 1 July, 2015. (Online). Available : <http://www.us.army.mil>, 2005.

Multi National Corps – Iraq. “Counter IED Smart Book”. (Online). Available : <http://publicintelligence.net/multi-national-corps-iraq-counter-ied-smart-book>, 2008.

NATO OTAN. “The Commanders’ and Staff Handbook for Countering Improvised Explosive Devices”. (Online). Available : <https://info.Publicintelligence.net/NATO-CIED.pdf>, 2011.

Willime Gortney Vadm. “Counter-Improvised Explosive Device Operations”. (Online). Available : <http://www.info.Publicintelligence.net>, 2012.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลอากาศตรี เกรียงไกร เสมอสวัสดิ์
วัน เดือน ปี เกิด	๒๑ กันยายน ๒๕๐๖
การศึกษา	โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
ประวัติการทำงาน โดยย่อ	ผู้ชำนาญการ กรมราชองครักษ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ทรงคุณวุฒิ กองทัพอากาศ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง แนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ
ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ผู้วิจัย พลอากาศตรี เกรียงไกร เสมอสวัสดิ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพอากาศ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

Schurink, W.J. (1990) ได้กล่าวถึง การก่อความไม่สงบไว้ในหนังสือชื่อว่า Victimization: Nature and Trends. หน้า 416 ว่า การก่อความไม่สงบ (civil disorder หรือ civil unrest หรือ civil strife) เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการก่อให้เกิดความวุ่นวายของกลุ่มบุคคล ตั้งแต่หนึ่งรูปแบบขึ้นไป ที่ผ่านมารูปแบบการก่อความไม่สงบ มักกระทำโดยประชาชนเพื่อเป็นเครื่องแสดงว่า ประชาชนต้องการประท้วงต่อปัญหาทางการเมืองและสังคมขนาดใหญ่ รวมถึงความไม่พอใจของ สาธารณะ โดยระดับของความรุนแรงมีหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการเดินขบวนประท้วง อย่างผิดกฎหมาย การยึดพื้นที่เพื่อประท้วง การกีดขวาง การจลาจล การก่อวินาศกรรม หรือรวมถึง การก่ออาชญากรรมรูปแบบต่างๆ ขณะที่ในประเทศไทยนั้นให้ความหมายของ การก่อความไม่สงบ ทางทหาร เช่น ตามนัยแห่งหลักสูตรชั้นนายเรือ นาย. ในวิชาการป้องกันและปราบปรามการก่อ ความไม่สงบ สำหรับเหตุการณ์การก่อความไม่สงบในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ “ภัยพิบัติ” เป็นเหตุทำให้มีผู้อพยพไปในที่พักพิงใหม่รวมถึงการบาดเจ็บ พิการและเสียชีวิต จากสถานการณ์โลก และสถานการณ์ประเทศไทย การก่อความไม่สงบด้วยภัยพิบัติ มีรูปแบบและความรุนแรงแตกต่างกันไป สำหรับในประเทศไทยส่วนมากจะเป็น “ระเบิดแสวงเครื่อง” และการระเบิดทุกครั้ง ย่อมส่งผลกระทบต่อ “ความมั่นคงภายในของประเทศ” และเพื่อให้เกิดการลดการก่อเหตุความไม่สงบ ด้วยภัยพิบัติ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติจึงเป็นเสมือนประเด็นหลักแห่งการพิจารณา แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการที่ทำงานภาคสนาม อย่างไรก็ตามยังไม่มีระบบสำหรับตรวจสอบและ วิเคราะห์เชื่อมโยง ระบุถึงความเสี่ยง ของภัยพิบัติหรือเกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ ส่วนใหญ่เป็นการ วิเคราะห์ความเชื่อมโยงเหตุการณ์ เปรียบเทียบข้อมูลภาพถ่ายภัยพิบัติ ซึ่งทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ หาแหล่งผลิตหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัตินั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่าข้อมูลจากการวิจัยจะทำให้ได้แนวทางการลดระดับ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติที่สัมพันธ์กับความ มั่นคงของประเทศ

2. เสนอแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย

1.1 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุระเบิด” ในทางการทหารมีการจำแนกประเภทวัตถุระเบิด 4 แนว ได้แก่ ตามพระราชบัญญัติวัตถุระเบิด ตามกฎกระทรวง ตามการใช้ราชการทหาร และตามหลักวิชาเคมี แต่ในการวิจัยนี้เน้นเฉพาะความหมายตามกฎกระทรวง และตามการใช้ราชการทหาร โดยในส่วนของกฎกระทรวง จะเน้นที่มีด้อยเกี่ยวกับการลำเลียง (ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกระทรวงคมนาคม) และการเก็บรักษา (ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย) ส่วนตามการใช้ราชการทหาร จะเน้นที่ตัววัตถุระเบิดใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ประเภทแรงดันต่ำและประเภทแรงดันสูง

1.2 เนื้อหาแนวคิดเกี่ยวกับ ระเบิดแสวงเครื่อง (Improvised Explosive Devices: IED)

1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์และเหตุการณ์ระเบิดที่นำมาประกอบกรณีศึกษา ซึ่งในการวิจัยเน้นเฉพาะที่อยู่ในช่วงเวลา 2559 – 2560 เท่านั้น

1.4 เนื้อหาเกี่ยวกับความเสี่ยงจากเหตุการณ์ระเบิดและระดับความเสี่ยง พิจารณาตามนัยการใช้ราชการทหาร กล่าวคือระดับความเสี่ยงจะสัมพันธ์กับการใช้ และผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

1.5 เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการลดความเสี่ยง กฎหมาย บทบัญญัติ

1.6 เนื้อหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขเหตุการณ์

1.7 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยง

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย (key informants)

2.1 สัมภาษณ์ผู้บังคับหน่วยงาน EOD เหล่าทัพ

2.2 สัมภาษณ์ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยมีระยะเวลาเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2559 สิ้นสุดที่ พ.ศ.2560

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดรูปแบบการวิจัย (research design) สำหรับการวิจัยนี้เน้นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “วัตถุระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด” นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ อันจะนำมาสู่ ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ

ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเก็บกู้วัตถุระเบิด

2. การกำหนดและเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants and selection)

2.1 ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ในการวิจัยนี้ หมายถึง เอกสารสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุระเบิด” และ “ความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด” “ความมั่นคงของประเทศ” โดยการเลือกข้อมูลหรือสารสนเทศเหล่านี้มีเกณฑ์การพิจารณาเลือก 2 เกณฑ์ ได้แก่ ก) เกี่ยวข้องกับราชการทหารเป็นหลัก ข) มีแหล่งยืนยันการเป็นข้อมูลที่ตรวจสอบได้และเปิดเผยได้ในระดับวิชาการเบื้องต้น ซึ่งไม่ผิดจริยธรรมในการวิจัย (ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งในการวิจัยนี้หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลผ่านเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีคุณสมบัติหลัก ได้แก่ ก) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับ “วัตถุระเบิด” ที่ผ่านการศึกษาหรือการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้องมาและมีการรับรองจากหน่วยงานที่พิสูจน์หรือยืนยันได้อย่างเป็นทางการ ได้แก่ ผู้บังคับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุระเบิด ได้แก่ หัวหน้าหน่วย EOD เหล่าทัพและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (งานเก็บกู้วัตถุระเบิด) รวมทั้งสิ้น 10 คน ข) มีการเผชิญเหตุเกี่ยวกับระเบิดจริงอย่างน้อย 1 เหตุการณ์

3. การกำหนดชุดข้อมูลหรือตัวแปรหลักในการวิจัย (concept/ variables)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดชุดข้อมูลหรือตัวแปรหลักในการวิจัย สรุปได้ดังนี้

สภาพการณ์/เหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ความมั่นคงของประเทศ (มิติเชิงสถานการณ์) แนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด ความเสี่ยงของวัตถุระเบิดตามกฎหมายกระทรวง การล่าเสี่ยง (ก.คมนาคม) การเก็บรักษา (ก.มหาดไทย) ตามการใช้ราชการทหาร แรงดันต่ำ แรงดันสูง จากกรอบแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่า หากในการวิจัยสามารถได้ข้อมูลจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ระเบิด ซึ่งสัมพันธ์กับความเสี่ยง/ระดับความเสี่ยงที่สามารถวิเคราะห์ได้ตามนัยแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องและตามการใช้ราชการทหาร ย่อมทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ผลที่จะเกิดต่อความมั่นคงของประเทศได้ และจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ระเบิด ความเสี่ยงของวัตถุระเบิด และความมั่นคงของประเทศ เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไปแล้วจะนำมาซึ่ง แนวทางในการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ 2 เทคนิค ได้แก่

4.1 เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ในลักษณะการวิเคราะห์การให้ความหมายที่เกี่ยวข้อง “วัตถุระเบิด” “การก่อความไม่สงบ” “ความมั่นคงของชาติ” “ความเสี่ยง” รวมถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของความหมายของคำต่างๆ เหล่านี้ เพื่อพิจารณาความทับซ้อนของชุดข้อความ (concepts2 variables) โดยจะนำเสนอในรูปแบบภาพทางความคิดประกอบการบรรยาย (mindmap)

4.2 เทคนิคการวิเคราะห์แผนที่เชิงมโนทัศน์ (concept mapping) ซึ่งจะเริ่มจากการกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดข้อความหรือตัวแปรและผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย เมื่อได้โครงสร้างแล้วในลำดับถัดไปจะดำเนินการทำตารางไขว้เชิงแมทริกซ์ (crosstabulation table) วิเคราะห์การทับซ้อนของชุดข้อความหรือตัวแปร จากนั้นนำมาสู่การออกแบบแนวทางการลดความเสี่ยงจากวัตถุระเบิด ซึ่งอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบคำบรรยายหรือตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศในการศึกษาสภาพการณ์และระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศไทย สะท้อนว่า “วัตถุระเบิด” ที่หมายถึง วัตถุหรือสิ่งอุปกรณ์ที่มีส่วนประกอบหรือส่วนบรรจุที่เป็นสาร (explosive ordnance) ซึ่งออกแบบมาเพื่อความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการระเบิดเมื่อมีอากาศที่เหมาะสมกระทำซึ่งจะให้ผลของการระเบิดเป็นแรงระเบิดขึ้นส่วนสะเก็ดระเบิดความร้อนสูง และเพลิงลุกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล และทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ที่ในการวิจัยนี้เรียกว่า “วัตถุระเบิดแสวงเครื่อง” (improvised explosive device) เป็นวัตถุหรือสิ่งอุปกรณ์ที่พกพาง่าย ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา ระยะเวลาการทำลายกว้าง ที่สำคัญไม่ได้มีวิธีการผลิตตามขั้นตอนสำเร็จรูปแบบโรงงาน แต่ประกอบจากวัสดุที่หาได้จากในพื้นที่นั้นๆ โดยมีส่วนบรรจุเป็นสารระเบิดมาตรฐาน หรืออาจเป็นสารระเบิดที่ผสมขึ้นเอง ประกอบกับสวิทช์หรือเครื่องจุดระเบิดที่ประดิษฐ์ขึ้น และเมื่อมีอากาศที่กำหนดที่เหมาะสมกระทำต่อเครื่องจุดระเบิด จะทำให้เกิดการระเบิดขึ้น หรือ จุดตัวลุกไหม้ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทำลายทรัพย์สินเสียหาย องค์ประกอบระเบิดที่เกี่ยวข้องมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งพลังงาน สวิทช์/วงจรร ตัวจุดระเบิด ภาชนะบรรจุ ดินระเบิด และส่วนสังหารเพิ่มเติม องค์ประกอบระเบิดแสวงเครื่องในประเทศไทย แหล่งจ่ายพลังงานไฟฟ้า เป็นอุปกรณ์ที่ให้พลังงานไฟฟ้า ได้แก่ สวิทช์ควบคุมวงจรถูกจุดระเบิด และตัวจุดระเบิด เช่น แบตเตอรี่ชนิดและขนาดต่างๆ (เชื้อปะทุไฟฟ้าสามารถจุดระเบิดด้วยแรงดันไฟฟ้าเพียง 0.7 โวลต์) ตัวจุดระเบิด / เชื้อปะทุ ที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการใช้เชื้อปะทุไฟฟ้า มาตรฐานทางพลเรือนที่ลักลอบนำมาจากเหมืองหินทั้งในและนอกพื้นที่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ไม่พบว่ามี การใช้ปะทุไฟฟ้ามาตรฐานทางทหาร การใช้เชื้อปะทุขนวนนำมาแสวงเครื่องเป็นเชื้อปะทุไฟฟ้า มีบ้างเล็กน้อย มีการใช้หลอดไฟฟ้าประดับนำมาแสวงเครื่องเป็นเชื้อปะทุสำหรับจุดระเบิดวัตถุระเบิดแรงต่ำ

ภายใต้รูปแบบการทำงานหลัก 3 รูปแบบ ได้แก่ ประจําที่ ขวาง และประกอบในยานพาหนะ ดังนั้นในการทำลายระเบิด (explosive ordnance) แสวงเครื่องเหล่านี้ จึงต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการของการการตรวจค้น ค้นหา พิสูจน์ทราบการประเมินค่าในพื้นที่ การทำให้ปลอดภัย การเก็บกู้ การหีบยกขนย้าย (disposal) เช่น การลำเลียง รวมถึงการทำให้วัตถุระเบิดที่ต้องการทำลายหมดสภาพความเป็นวัตถุระเบิด เช่น วัตถุระเบิดที่ได้ยิงออกไปปลดทิ้ง การเลิกบรรจุในช่องยิง การปล่อยออกมา หรือ นำไปวางไว้ในความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สิ่งก่อสร้าง อาวุธยุทธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ทำลายวัตถุระเบิดเป็นเจ้าหน้าที่ทางทหารที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับกรรมวิธีในการทำลายวัตถุระเบิด และต้องเป็นหลักสูตรที่ได้ผ่านการรับรองจากทางราชการ เมื่อจบหลักสูตรได้รับเลขความชำนาญด้านการทำลายวัตถุระเบิด

ทั้งนี้ระดับความเสี่ยง สำหรับการวิจัยนี้เน้นเฉพาะที่ทำลายทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้าง และชีวิต นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง (ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อยและความเป็นไปได้) ที่นำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ระเบิด “การก่อความไม่สงบ” ในประเทศไทย ปัจจัยเสี่ยงหลัก ปัจจัยย่อยความเป็นไปได้

ปัจจัยทางการเมือง (การปกครอง) ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมือง ลัทธิ แนวคิด ความเชื่อ ผลประโยชน์ทางการเมือง แนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับรัฐหรือการเห็นต่างทางการเมือง การต่อรองกับกลุ่มรัฐบาล/นักรบการเมือง การยึดหลักการสงครามอสมมาตร (Asymmetric warfare) ความขัดแย้งหรือการเมืองท้องถิ่น การเลือกคบค้ากับสมาคมต่างชาติหรือกลุ่มผู้อพยพ ระบบการปกครองที่แตกต่างระหว่างกลุ่มตนกับรัฐบาล การแบ่งแยกดินแดน การไม่ชอบรัฐบาลหรือผู้นำทหาร การประกาศเจตนารมณ์ เจตจำนงทางการเมืองของกลุ่ม ประเทศเพื่อนบ้าน ร้อยละ 100 หรือ ลำดับที่ 1

ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความต่างทางชนชั้น ผลประโยชน์ (ยาเสพติด ของหนีภาษี การค้าแรงงาน ความไม่ยุติธรรมในสังคม) จำนวนและประเภทชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มก่อการ/กลุ่มแบ่งแยกดินแดน การไม่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของรัฐต่อประชาชน การมีสองสัญชาติของบุคคล (dual citizenship) ทำให้เกิดกรณีผู้ร้ายข้ามแดน มากขึ้นร้อยละ 80 หรือลำดับที่ 2

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำเสมือนอาชีพแลกเงินหรือทรัพย์สิน ระเบิดแสวงเครื่องเป็นอุปกรณ์ที่ราคาถูกแต่ทำลายล้างสูง ผลประโยชน์/การได้ผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มตน ร้อยละ 40 หรือ ลำดับ ที่ 3

ปัจจัยส่วนบุคคลเรื่องส่วนตัว ร้อยละ 10 หรือลำดับที่ 4

ปัจจัยด้านกฎหมาย ได้แก่ การดำเนินการที่ผิดกฎหมาย ลักลอบขนยาเสพติด แรงงานข้ามชาติ ของหนีภาษี กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเลียนแบบจากสื่อสมัยใหม่ ได้ง่าย ความรู้จากสื่อออนไลน์ในการก่อเหตุ

ปัจจัยด้านศาสนา ได้แก่ ความแตกต่างทางศาสนา

จากที่กล่าวมาสะท้อนว่า ปัจจัยและระดับการเป็นปัจจัย ซึ่งมาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น หน่วย EOD สรรพาวุธ หรือ หน่วยงานที่ดูแลความมั่นคงภายในประเทศไทย ซึ่งจะมีการระบุปัจจัยซ้ำ (ผลรวมร้อยละทั้งหมด จึงสามารถเกินร้อยละ 100 เนื่องจากคิดร้อยละจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด) ปัจจัยที่เป็นลำดับที่ 1 คือ ปัจจัยหลักด้านการเมือง รองลงมาคือ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และกลุ่มปัจจัยส่วนบุคคลกฎหมาย เทคโนโลยี และศาสนา

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง “ความเสี่ยงของวัตถุระเบิด”ไว้ดังนี้

สัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตถุระเบิดแสวงเครื่องและการเตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่หรือบริเวณต่างๆ สัญญาณบ่งบอกว่ามีวัตถุระเบิดแสวงเครื่อง การเตือนภัยเกี่ยวกับการมีระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่หรือบริเวณต่างๆ ลักษณะพื้นที่ เช่น มีความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ ความขัดแย้งต่างๆในพื้นที่นั้นๆ หรือความนิยมต่อธุรกิจผิดกฎหมาย การหายไปของสิ่งที่ผิดปกติ การปรากฏของสิ่งที่ผิดปกติ สิ่งรอบตัวที่ผิดปกติ บรรยากาศ สีหน้า แววตาผู้คน การมี

หน่วยทหารตั้งอยู่ในพื้นที่ การทำเหมือง การระเบิดหิน การเป็นพื้นที่ตะเข็บชายแดน ภายภาคถนนที่โล่งเกินไป หรือบริเวณทางโค้งของถนนไม่สามารถทำความเร็วรถได้ หรือ หลัทธิโกลเมตรไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือบริเวณถนนมีต้นไม้ใหญ่ หรือมีการผูกถุงพลาสติกในบริเวณใกล้เคียง หรือการมีรถจอดเสียในพื้นที่หรือบริเวณที่ไม่ควรมี หรือที่เรียกโดยรวมว่า สภาพสิ่งแวดล้อม (secondary hazard) การข่าวความยากง่ายในการแสวงหาวัสดุประกอบระเบิด สถิติหรือความน่าจะเป็นในพื้นที่นั้นๆ จำนวนครั้งหรือจำนวนการระเบิดในพื้นที่นั้นๆ รายชื่อบุคคลที่รัฐบาลหรือทางการประกาศไว้ การชุมนุมเรียกร้องต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ เวลา ความเสียหาย (การตั้งเวลาระเบิด ลักษณะระเบิดจะผันแปรตาม) หรือปริมาณวัตถุระเบิดกับความเสียหาย พื้นที่-เป้าหมาย-โอกาส-ทางรอด ความสัมพันธ์ระหว่าง 4 ประเด็น ลักษณะทางกายภาพ การมีตะปูเรือใบ การมีป้ายผ้า การมีการวางเพลิงล่วงหน้า การเป็นตลาดนัดแต่คนน้อยผิดปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายกับองค์ประกอบในพื้นที่

จากที่กล่าวมาพบว่า สัญญาณบ่งบอกการมีวัตถุระเบิดหลัก คือ สัญญาณเชิงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคล ขณะที่การเตือนภัยสามารถพิจารณาได้จากกายภาพถนน กายภาพพื้นที่ที่สัมพันธ์กับปริมาณคนใช้งานพื้นที่ การมีวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ (ตะปูเรือใบ ป้ายผ้า เป็นต้น)

นอกจากนี้ในกรณีของการควบคุมความเสี่ยง ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน พิจารณาแล้วระบุว่า การควบคุมความเสี่ยงนั้นสามารถดำเนินการได้หลายอย่าง โดยเริ่มจาก 1) การปลูกฝังแนวคิดและเสริมสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากระเบิดแสวงเครื่อง ให้กับ ทหาร และพลเรือนที่มีโอกาสต้องเผชิญกับเหตุการณ์ หรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ล่อแหลม พื้นที่เสี่ยง เป็นการเตรียมการแต่เนิ่นๆ 2) ใช้หลัก “การควบคุม” หรือ “การป้องกัน” เช่นสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองก็ต้องป้องกันแก้ไขให้ไม่มี สาเหตุมาจากสังคม ก็ต้องผดุงความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเท่าเทียม ลงตัวในการเข้าถึงทรัพยากรของชาติ เป็นต้น 3) การจำกัด และกำจัด วัสดุ สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการก่อความไม่สงบโดยวัตถุระเบิด 4) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือของประชาชนกับรัฐ 5) การสร้างคุณสมบัติและพฤติกรรมของการเป็นคนช่างสังเกตและมีจิตสาธารณะ 6) การพัฒนาให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างไม่หวาดระแวง 7) การมีหน่วยข่าวกรองที่ดีและยับยั้งไม่ให้เกิดเหตุขึ้น 8) การมีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิด ที่มีประสิทธิภาพสูง 9) การให้ความรู้กับประชาชน ปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักในเรื่อง “ความปลอดภัย” “การก่อการร้าย”

จากข้อมูลข้างต้นเหล่านี้จึงนำมาสู่การเสนอแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ปรากฏในหัวข้อที่ 2

2. เสนอแนวทางการลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า แนวทางในการลดระดับความเสี่ยง มี 2 มิติดังนี้

2.1 มิติก่อนเกิดเหตุ มีแนวทางการลดระดับความเสี่ยงฯ ดังนี้

2.1.1 การรับความรู้เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องอันตรายจากวัตถุระเบิด พร้อมไปกับความสามารถในการคาดการณ์

2.1.2 การหยุดยั้งอันตรายจากระเบิดคือการตัดต้นตอของแหล่งทุนในการสนับสนุนให้มีการจัดทำระเบิดแสวงเครื่องขึ้นมาก่อนเหตุ มีชื่อเรียกว่า การโจมตีเครือข่าย (attack the network)

2.1.3 แนวทางเชิงการป้องกัน เช่น การควบคุม การเก็บและการมีใช้สิ่งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 การข่าวเชิงรุก ปลุกฝังความรู้และสร้างความตระหนักให้กับประชาชน

2.1.5 ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้สามารถเผชิญเหตุได้ทันทีและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ทุนที่สนับสนุนได้อย่างเต็มที่ เพื่อสามารถวางแผน เพื่อรองรับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.1.6 การตัดต้นตอ “แหล่งทุน” ที่สนับสนุนหรืออาจเรียกว่าเป็นการโจมตีเครือข่าย (Attack the network) หรือการตัดท่อน้ำเลี้ยง

2.2 มิติระหว่างเกิดเหตุ มีแนวทางการลดระดับความ เสี่ยงฯ ดังนี้

2.2.1 แนวทางที่ดีคือ หากสังเกตพบวัตถุต้องสงสัยไม่เข้าไปยุ่ง แล้วรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตำรวจ EOD พร้อมกับเตรียมข้อมูลที่สำคัญไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ เช่น ขนาด ทิศทาง ระยะ จากจุดอ้างอิง อพยพคน และกั้นเขตที่ปลอดภัย ใช้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

2.2.2 การกั้นเขตกั้นคนที่เหมาะสม ถึงแม้จะเกิดการระเบิดขึ้นก็คงสูญเสียชีวิตแต่ทรัพย์สินไม่ถึงแก่ชีวิต

2.2.3 การมีเทคโนโลยี อุปกรณ์ช่วย เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้วัตถุระเบิดที่มีประสิทธิภาพสูง

2.2.4 ดำเนินการวิจัยไปพร้อมกับการเผชิญเหตุเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแปรสำคัญสำหรับการจะวิจัยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้นำมาซึ่งแนวทางลดระดับความเสี่ยงจากวัตถุระเบิดที่ใช้ในการก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานเก็บกู้วัตถุระเบิด (EOD: Explosive Ordnance Disposal) กล่าวคือในเรื่องของ “การป้องกัน” มากกว่าการแก้ไข ดังนั้นหน่วยงานฯ ดังกล่าวนี้นี้จะได้รับการพิจารณาจัดสรรเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณเพื่อพัฒนาเครื่องมือเก็บกู้ หรือ เครื่องตรวจสอบ ขณะเดียวกันหน่วยงานฯ นี้สามารถพัฒนา “ชุดความรู้” สำหรับประชาชนที่ถูกต้องและสามารถสร้างความตระหนักให้กับประชาชนในความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ “วัตถุระเบิดชนิดแสวงเครื่อง”